

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
 - **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het jaar 2026 (36800-V).**

(Zie vergadering van 27 januari 2026.)

De voorzitter:

Ik zei net, bij het schorsen van het laatste tweeminutende-bat, dat we zo meteen verdergaan met een tweeminutende-bat, maar dat klopt niet. We gaan verder met de begroting van Buitenlandse Zaken. Gisteren heeft de Kamer de eerste termijn van de Kamer gedaan en nu is het woord aan de minister om antwoord te geven op de gestelde vragen.

Door mij zijn schriftelijke antwoorden ontvangen van de minister van Buitenlandse Zaken op vragen, gesteld in eerste termijn.

Deze antwoorden zullen worden opgenomen in een bijvoegsel bij de Handelingen van deze vergadering.

(Het bijvoegsel is opgenomen aan het eind van deze editie.)

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De voorzitter:

Het woord is aan de minister.

Minister Van Weel:

Dank, voorzitter. Voor de helderheid: naast de schriftelijke beantwoording van een aantal vragen die naar de Kamer zijn toegegaan, zal ik beginnen met een korte inleiding. Dan zeg ik heel kort iets over de actuele situatie in Iran en Syrië. Vervolgens ga ik de blokjes in, langs de lijnen Europese veiligheid en trans-Atlantisch, Oekraïne, het Midden-Oosten, onderverdeeld in Syrië, Iran en Israël en de Palestijnse gebieden, en ten slotte een kopje diplomatieke vertegenwoordiging en consulaire. Dat is uw leidraad voor mijn inbreng in dit debat.

Ik begin met de inleiding. Hoe positioneren we onszelf als Nederland in een veranderende wereldorde? Die vraag stond gisteren centraal in uw inbreng. Ik dank u voor uw inhoudsvolle overwegingen en uw vragen daarbij. Het debat liet zien dat we in onzekere tijden leven. Mevrouw Van der Werf memoreerde treffend aan hoezeer de huidige wereld verschilt van die in haar kindertijd. In de vijf maanden dat ik nu demissionair minister van Buitenlandse Zaken ben, heb ik te maken gehad met crises en gebeurtenissen op nagenoeg alle continenten. Het is soms inderdaad net een Netflixserie.

De machtspolitiek is volop terug en het internationaal recht wordt daarbij soms gemakkelijk terzijde geschoven. In meerdere van uw bijdragen klonk daarover verontrusting. Ik deel die. Het internationaal recht beteugelt het recht van

de sterkste. Dat is zeker ook in het belang van Nederland, als relatief kleine speler op het wereldtoneel. Maar zonder een absolute hegemoon die als politiemacht optreedt en met opkomende grootmachten met afwijkende meningen is het internationaal recht moeilijk afdwingbaar, zeker bij andere grootmachten. We worden soms ook geconfronteerd met de tekortkomingen van het internationaal recht, wanneer dat verschrikkingen, state capture of terreur niet kan tegenhouden. Wij zijn eveneens gebaat bij goed functionerende internationale instellingen, waar we in overleg kunnen komen tot een ordening van de wereld. Ook die ordening staat onder druk.

Dat is allemaal te betreuren, maar we zullen ons wel tot die realiteit moeten verhouden. Overigens is dat een situatie die in de wereldgeschiedenis meer de norm is geweest dan de situatie zoals wij die hebben gekend in de tijd dat wij hier opgroeiden. Ik hoorde die realiteitszin ook terug in veel van uw bijdragen. Het gaat ons niet helpen om met weemoed terug te blikken of om enkel te veroordelen wat we om ons heen zien gebeuren. We moeten vooruit. Dat is met een agenda die er niet zozeer op is gericht om de wereld te vormen naar onze wil, maar wel om de Nederlandse belangen stevig overeind te houden. De vraag is dus: hoe dienen we die het beste? Dat is een punt dat velen van u aandroegen. Wat dient onze economische veiligheid, zoals de Rotterdamse haven? Wat dient onze militaire veiligheid? Wat dient de versterking van onze waarden? En hoe dragen onze bilaterale en multilaterale samenwerkingsverbanden daaraan bij?

In de praktijk zullen we al onze belangen steeds weer in samenhang moeten afwegen om te bepalen wat in welke context het zwaarst weegt. Om die belangen goed te behartigen, is macht nodig. We moeten de taal van de macht weer leren spreken, die macht daadwerkelijk opbouwen en ook bereid zijn om die zo nodig in te zetten. Waarden, belangen en macht: alle drie zijn ze onmisbaar voor een effectief buitenlandbeleid. Ik val mevrouw Piri, de heer Erkens en de anderen daarin bij. Het betekent forse investeringen in onze veiligheid, in ons verdienvermogen, in onze onafhankelijkheid en in ons vermogen om als EU machtspolitiek te kunnen bedrijven. Het vraagt zeker ook, zoals de heer Boswijk naar voren bracht, om prudentia, het vermogen om in een concrete situatie te onderscheiden wat juist is.

In de huidige omstandigheden, waarin we de noodzakelijke macht nog niet hebben opgebouwd, betekent dit ook een pragmatisch beleid, met oog voor de lange termijn. Dat maakt onze diplomatieke inzet belangrijker dan ooit. Een sterk postennet is daar een belangrijk onderdeel van. Dat is om op te komen voor die belangen en om onze afhankelijkheden te verminderen. Sterke posten op de juiste plekken zijn cruciaal om bestaande bondgenootschappen te versterken en nieuwe strategische partnerschappen aan te gaan. Ik ben blij dat verschillende van u hiervoor aandacht hebben gevraagd.

Ik deel graag nog enkele uitgangspunten die ik als essentieel zie voor een toekomstbestendig buitenlandbeleid. Daarna wil ik, zoals ik zei, kort ingaan op de specifieke situatie in een aantal landen. Allereerst ben ik er heilig van overtuigd dat een sterke trans-Atlantische band in ons eigen belang is en zal blijven. In de nieuwe wereldorde, waarin ook China en Rusland een machtsblok vormen, hebben de VS en

Europa wederzijds belang bij sterke banden. De relatie met de VS staat na de kwestie met Groenland onmiskenbaar onder spanning, maar ik ga niet uit van onherstelbare schade. Ik zie de kwestie echter wel als teken van een veranderende wereld waarin grootmachten, dus ook de VS, primair aan hun eigen belangen denken. Het tweede uitgangspunt, dat daarmee is verbonden, is dat de NAVO onze belangrijkste veiligheidsgarantie is. Echter, daarbinnen zullen we als Europa echt sterker moeten worden en meer verantwoordelijkheid moeten nemen voor onze eigen veiligheid. We moeten een meer eigenstandige positie in kunnen nemen. Dat is dan ook het derde dat ik wil benadrukken.

Voorzitter. We staan voor grote opgaven, maar niet per se voor onmogelijke. Duco Hellema, oud-hoogleraar internationale betrekkingen, typeerde het buitenlandbeleid na de Tweede Wereldoorlog ooit als een "georganiseerde aanpassing aan de internationale omstandigheden". Dat is wat we nu ook moeten doen. Dat moeten we doen onder moeilijke omstandigheden, maar we moeten onze ervaring en onze veerkracht niet onderschatten. Nederland is al vele crises te boven gekomen: gisteren viel het Rampjaar 1672 al, maar er zijn nog vele andere jaartallen te noemen. Nodig zijn een gezamenlijke visie, daadkracht en doorzettingsvermogen. Daarover ga ik zo graag het debat met u aan. Dat was mijn inleiding.

Dan zou ik nu eerst even stil willen staan bij de actuele situatie in Iran. Nogmaals, op de individuele vragen kom ik terug in de blokjes, maar een aantal van u vroeg specifiek naar een update. We hebben allemaal de verschillende beelden gezien die langzaam naar buiten komen, terwijl de internetblokkade ...

De voorzitter:

Voordat u verdergaat, is er een interruptie van mevrouw Dobbe van de SP.

Mevrouw Dobbe (SP):

Ik heb toch een vraag over de inleiding. Het is een beetje hoog over, maar met de veranderende wereldpolitiek is het misschien wel goed om daar wat langer bij stil te staan, dus dank voor die inleiding. Ik maak me echter wel zorgen als ik hoor hoe deze minister aankijkt tegen de wereld en hoe die nu is. Wij zien namelijk ook dat de wereld verandert. Hij begint met: we moeten met weemoed terugkijken op wat was en wat we misschien hadden gewild. Zoiets was het. Hij had het ook over belangen en zei dat we de taal van de macht weer moesten spreken en dat we in deze nieuwe wereld machtspolitiek moesten gaan uiten. Vervolgens noemt hij drie uitgangspunten voor het buitenlandbeleid, maar daar zit de internationale rechtsorde niet bij. Is dat volgens deze minister dan iets van het verleden en iets waar we met weemoed op terugkijken omdat het is losgelaten door dit kabinet, of blijft de internationale rechtsorde voor dit kabinet ook een project om aan te werken, zoals het zou moeten zijn? Deze inleiding roept bij mij heel veel vragen op.

Minister Van Weel:

Nee, mijn inleiding begon met de internationale rechtsorde en het belang van het internationaal recht, zeker voor kleinere landen zoals Nederland. Het internationaal recht en

het bevorderen daarvan zijn bovendien verankerd in onze Grondwet, dus nee, dat blijft absoluut een cornerstone. Je hebt die andere elementen echter nodig om die internationale rechtsorde af te kunnen dwingen. Daarin is wel een paradigmaverschuiving gaande. Die heeft niet zozeer te maken met Groenland; dat is waar ik op doelde.

Het systeem van internationaal recht dat we na de Tweede Wereldoorlog hebben opgebouwd, heeft echter voor een heel groot deel geleund op de enige overgebleven grootmacht die bereid was om zich achter dat systeem te scharen en dat afdwingbaar te maken. Het internationaal recht voorkomt dat we terechtkomen in de jungle, in het recht van de sterkste. Je hebt macht nodig om dat uiteindelijk af te kunnen dwingen. Zonder macht kunnen we op papier een rechtssysteem hebben, maar zal het in de praktijk niet werken. Dat is nou juist waarom het samenhangt met wat ik zei, met het opbouwen van de macht en met het spreken van de taal van de macht, juist om de internationale normen en waarden en de multilaterale instellingen die wij koesteren, overeind te houden en om dat systeem kracht bij te zetten. Daarvoor zullen we de VS echter niet meer automatisch aan onze zijde vinden; dat is helaas een beweging die wij in de afgelopen periode hebben gezien.

Mevrouw Dobbe (SP):

Dan wil ik de minister er toch op wijzen dat ik een aantal tegenstellingen zie in dit betoog. Op het moment dat hij het heeft over machtspolitiek en macht moeten opbouwen om daarna het internationaal recht te kunnen afdwingen, is er dus al sprake van een situatie waarin het recht van de sterkste geldt. Daar zijn we nu juist zo bang voor. Heel concreet zou ik van deze minister willen weten — ik hoop dat na morgen duidelijk is dat het nieuwe kabinet zich daar ook aan wil committeren — of hij wil zeggen dat er bij de drie uitgangspunten voor het buitenlandbeleid ook een vierde zit, namelijk het bevorderen en blijven werken aan de internationale rechtsorde. Ik hoop dat hij dat hier heel stellig wil zeggen, zodat wij weer enigszins gerustgesteld kunnen zijn.

Minister Van Weel:

Absoluut. Het is onmiskenbaar een pilaar van het buitenlands beleid. In mijn inleiding probeerde ik te schetsen dat het geen vanzelfsprekendheid meer is. De pilaar van het internationaal recht is geen gegeven. Het systeem dat we hebben opgebouwd binnen de VN is geen gegeven meer. Dat alles staat ter discussie. Die urgentie wil ik hier meegeven. Roepen dat we dit belangrijk vinden, is onvoldoende. We zullen dat moeten kunnen staven. We zullen dat ook moeten kunnen afdwingen. Anders krijgen we, zoals we zien, alternatieve systemen zoals de Chinezen die proberen op te zetten of boards of peace, die een veel breder mandaat hebben en gaan concurreren met de VN-organisaties. Dat is het natuurlijke gedrag van grootmachten. Daar zul je je tegen moeten wapenen, wil je die ordening in stand houden. Zo moet u dat lezen.

De voorzitter:

Dank u wel. Mevrouw Piri heeft ook een vraag.

Mevrouw Piri (GroenLinks-PvdA):

Ik heb de inleiding even laten bezinken. Ik zou de minister willen meegeven: hoop is ook geen strategie. Ik hoorde de minister zeggen dat hij ervan overtuigd is dat er geen onherstelbare schade is aangericht. Vervolgens begint hij in zijn drie punten, als hij het heeft over macht, waar ik het trouwens ook over had, weer over de trans-Atlantische samenwerking en de NAVO als hoeksteen. Ik vraag me af of de minister het idee heeft dat dit breed gedeeld wordt door zijn Europese counterparts.

Minister Van Weel:

Ja, dat heb ik. Er is geen NAVO-lidstaat, geen Europese lidstaat, die twijfels heeft over of wij de NAVO moeten verlaten of moeten opgeven. Het is van belang dat niemand dat doet, omdat de rest van de retoriek weliswaar begrijpelijk is, maar niet echt bijdraagt aan een oplossing van het probleem. Er is de afgelopen dagen veel te doen geweest over de vragenronde met onze voormalige premier Rutte in het Europees Parlement. Dat snap ik. Ik snap die ophef. Daarom zou ik het iets meer in balans willen brengen en stellen dat twee dingen tegelijkertijd waar kunnen zijn. Ten eerste moet je als Europa zorgen dat je je eigen broek op veiligheidsgebied kunt ophouden en dat je geen ongewenste afhankelijkheden hebt, niet van vrienden en niet van potentiële vijanden. Tegelijkertijd moet je waarde hechten aan het behoud van de trans-Atlantische band en het behoud van de NAVO zoals we die nu kennen. Die twee dingen sluiten elkaar niet uit. Nog sterker, ik denk dat die twee elkaar kunnen versterken. Als u mij vraagt naar de keuze of ik met een sterk Europa, dat op veiligheidsgebied voor een heel groot deel zijn eigen broek kan ophouden, alsnog de NAVO zou willen hebben als hoeksteen van onze veiligheid, dan zeg ik ja. Daarmee hebben we namelijk nog altijd een veelvoud van de capaciteit tot onze beschikking en daarmee dus ook een veel grotere afschrikking tegen wat ons maar zou kunnen gebeuren. Dat is de kern van hoe ik die cirkel vierkant probeer te maken.

Mevrouw Piri (GroenLinks-PvdA):

Zeker. Mijn fractie pleit niet voor het uit de NAVO stappen, voor de duidelijkheid. Het is grappig dat de minister zelf begint over premier Ruttes ronde in het Europees Parlement en alle reacties daarop, maar eigenlijk is mijn kritiek nog steeds als volgt. Die kritiek van regeringsleiders hoor je breed en lees je ook in de kranten. We voelen allemaal dat we enorm afhankelijk zijn van de Verenigde Staten. Natuurlijk, als wij het voor het zeggen hadden, zouden we het liefst allebei behouden. Maar zoals ik zei: hoop is geen strategie. Het is echter niet alleen retoriek uit de VS. Het staat ook gewoon in documenten van de regering. Ze zijn eropuit om de EU te ondermijnen. De enorme minachting waarmee de Amerikaanse president spreekt over het Europees continent roept, terecht denk ik, heel veel weerstand op bij Europese regeringsleiders. Dan mijn vraag. Ik hoor de minister eigenlijk vooral nog steeds spreken over de Europese tak binnen de NAVO. Hoe kijkt de minister dan naar de macht binnen de EU? Hoe kunnen we die macht binnen de EU steeds meer vormgeven?

Minister Van Weel:

Ik denk dat dat in eerste instantie kan door goed te kijken naar structuren zoals we die binnen de EU hebben opgebouwd. Een van de vragen die u had gesteld, was hoe we aankijken tegen een Europese veiligheidsraad. Ik sta daar

open in. Ik weet dat een aantal partijen in de Kamer dat ook doen. De Europese Unie, voortgekomen uit de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal en ontwikkeld via verschillende takken, was juist bij uitstek een organisatie waarbij we het niet over veiligheid hadden. Het idee was juist dat we door de economische verbinding nooit meer in een situatie zouden komen waarin we elkaar naar het leven zouden staan. Dat betekent dus ook dat we geëindigd zijn met een organisatie die zeer goed is toegerust op de interne markt, concurrentievermogen, het zorgen voor de vrijheid van vervoer van goederen en personen, het afschermen van onze douane-unie et cetera, et cetera, et cetera. De veiligheidscomponent is er eigenlijk later losjes tegenaan geplakt. Dat was eerst in de vorm van een EDEO, de Europese Dienst voor Extern Optreden; die was eigenlijk meer bedoeld voor het bevorderen van de internationale rechtsorde in de wereld. Nu is er een defensiecommissaris, die eigenlijk nog steeds niet gaat over defensie, maar meer over de defensie-industrie. Dat is naar mijn mening onvoldoende om van de EU op veiligheidsgebied het machtsblok te maken dat we volgens mij moeten worden. Dat is maar één tak. Uiteindelijk zal de EU dat ook moeten doen waar het gaat om de economische veiligheid en om het verminderen van de strategische afhankelijkheden en van afhankelijkheden op het gebied van energie en big tech, et cetera, et cetera. Die veiligheidscomponent moet dus geen add-on zijn van die EU, maar moet in de basis van die organisatie zitten. We hebben het daar nu over; dat is goed en dat is een begin, maar we zijn er nog niet. Dat is één ding dat de EU moet doen. Verder hebben we ontzettend veel plannen liggen, van het rapport van Draghi tot aan, hier op nationaal niveau, het rapport van Peter Wennink, over kapitaalmarktunies en over energiemarkten. Die moeten we echt gaan uitvoeren. De vraag is: hoe krijgen we die urgentie over het voetlicht? Die deel ik dus volledig met u.

Mevrouw Piri (GroenLinks-PvdA):

Tot slot. Ik denk dat we het erover eens zijn dat er een hele agenda voor de Europese Unie ligt. Ik denk wel dat we ook moeten erkennen dat de Europese Unie zich soms kleiner maakt dan ze al is. Onze economie doet niet onder voor andere machtsblokken zoals de Verenigde Staten. Een deel van de kritiek van mij op het kabinet was vorige week dat we wat meer zelfvertrouwen tegenover de VS moeten laten zien en dat we op het moment dat er sancties, importheffingen, dreigen, daar iets tegenover kunnen stellen. Misschien tot slot dan, voorzitter: als deze minister in mogelijk zijn laatste weken als minister van Buitenlandse Zaken — dat weten we niet — het Europees Parlement had toegesproken, wat had hij dan gezegd?

Minister Van Weel:

Dan had ik wellicht meer de nadruk gelegd op het positieve verhaal. De National Defense Strategy van de VS is net uit. Ik heb dus alleen nog maar een eerste blik daarop kunnen werken, maar die is daar ook mee in lijn. Daar staat letterlijk in dat Europa meer voor zijn eigen veiligheid zal moeten zorgen dan voorheen het geval was. Dat geeft je dan meteen de gelegenheid om te werken aan de positieve agenda die in de EU op tafel moet liggen en die uiteindelijk helemaal niet bijt met die trans-Atlantische band en die ook helemaal niet hoeft te bijten met de NAVO, maar waarmee we die gelijkwaardigheid wel tot stand kunnen brengen. Dat was mijn aanvieligroute geweest, terwijl de inhoud grosso modo hetzelfde is, inclusief de constatering.

De voorzitter:

Dank u wel. U was niet toe aan een blokje, maar wel aan de actuele situatie in Iran en Syrië.

Minister Van Weel:

Ja. Er komen afschuwelijke beelden uit Iran. Die druppelen nog steeds binnen, want het internet is na twintig dagen nog steeds afgesloten. Ik vrees dus dat wij het einde daarvan nog niet hebben gezien. Of je nu gelooft in de lagere schattingen van de aantallen doden, bijvoorbeeld rond de 7.000 volgens het persbureau HRANA, of in de wat hogere schattingen van rond de 30.000, die in de New York Times naar buiten kwamen en die naar verluidt binnen de Iraanse overheid zijn gewisseld, het zijn schrikbarende aantallen die in een paar dagen onder onschuldige burgers zijn veroorzaakt door dit regime. Dat kan niet zonder consequenties blijven. Daarom is dit een van de onderwerpen die we morgen tijdens de Raad Buitenlandse Zaken zullen bespreken. Ik zal me daar hard maken voor het aanmerken van de Revolutionaire Garde als terroristische organisatie op de terrorismelijst. Publiekelijk heeft u al kunnen zien dat een aantal landen die daar tot nu toe niet toe genegen waren, hun positie nu hebben bijgesteld. Ik hoop dat we daar nog een laatste push aan kunnen geven in de voorbereiding van morgen. Er zullen ook weer nieuwe mensenrechtensancties op Iran worden afgekondigd. Het is duidelijk dat dit regime zichzelf in doodsnood weet. Ik kan geen andere verklaring verzinnen waarom je met zo veel afschuwelijk, grof en beestachtig geweld op je eigen bevolking zou schieten. Dat geeft meteen aan dat de houdbaarheid van dit regime ten einde loopt. Deze breuk tussen de bevolking en het regime komt niet meer goed; die kan niet meer met economische maatregelen of symboolpolitiek worden weggepoetst. Dat is wel iets waar het regime zich terdege rekenschap van zal geven.

Er zijn veel vragen geweest, ook vanuit u. Wat betekent de militaire opbouw van de Amerikanen in de regio? Europa, de EU, maar ook Nederland dragen daar niet aan bij, en ik weet dat ook niet precies. Wij volgen wat dit betreft ook de boodschappen vanuit het Witte Huis. Die boodschappen vertellen ons in ieder geval dat er nog steeds gesprekken gaande zijn tussen de Iraanse overheid en de regering-Trump. Tegelijkertijd blijkt daar ook een zekere vastberadenheid uit dat die opbouw doorgaat en ook ingezet kan worden op het moment dat het gewenste resultaat niet wordt bereikt. De vraag is: wat is het gewenste resultaat? De vraag is ook wat je militair zou kunnen bereiken in Iran. Daar wil ik niet te veel over speculeren. Ik weet ook niet welke plannen er voorliggen in het Pentagon of welke er uiteindelijk zullen worden voorgelegd aan de president. Ik ben er niet op voorhand gerust op dat militair ingrijpen hier leidt tot meer stabiliteit in de regio. Ook daar moeten we eerlijk over zijn. Ik hoop dat de Verenigde Staten dat ook zullen meewegen. To be continued. We houden het natuurlijk in de gaten. Als er aanleiding toe is, zullen we uw Kamer daar ook tussentijds over informeren.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan zijn we nu bij ...

Minister Van Weel:

Dat was niet het hele blokje met alle vragen over Iran, maar even de actuele update.

De voorzitter:

We zijn bij het eerste blokje ...

Minister Van Weel:

Syrië.

De voorzitter:

O, Syrië komt nog.

Minister Van Weel:

Dan Syrië. Sinds de overeenkomst tussen de Syrische overgangsregering en de SDF vorig jaar zijn er verschillende onderhandelingsrondes geweest. Die onderhandelingen zijn op 4 januari geklapt. Daarna braken er zorgelijke gevechten uit tussen het Syrische leger en de SDF. Daarbij is de SDF in een hele korte tijd echt een aanzienlijk deel van het grondgebied kwijtgeraakt. Ook de bewaking van een aantal detentiecentra waarin IS-strijders zitten, is daarbij overgegaan van de SDF naar de Syrische overgangsregering. Naar verluidt zijn er ook een aantal mensen ontsnapt.

Er is inmiddels een staakt-het-vuren, sinds 18 januari. Dat werd weer geschonden, maar sinds 20 januari lijkt het te houden. Afgelopen zaterdag is het verlengd voor nog eens vijftien dagen. Gisteren hebben de VS, het VK, Duitsland en Frankrijk in een statement opgeroepen tot het respecteren daarvan, het belang van dialoog, maar ook een duurzame integratie van Noordoost-Syrië in een centrale, soevereine, Syrische staat. Dat zijn verklaringen waar wij ons ook achter scharen.

Op dit moment vindt de humanitaire toegang weer plaats, ook tot Kobani, waar sprake was van afsluiting. Er wordt ook gekeken naar hoe om te gaan met de gedetineerden in Irak. We verwelkomen dan ook het feit dat de VS een verplaatsing van 7.000 aan IS gelieerde personen naar Irak in gang hebben gezet, om te borgen dat zij gevangen blijven. Dat was natuurlijk een belangrijke rol die de SDF tot op heden hier hebben gespeeld. Ook daar hoop ik dat er tot een overeenkomst gekomen kan worden. We zullen dat monitoren. Dit is in ieder geval de stand zoals ik die nu kan melden.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan zijn we nu aangekomen bij de blokjes. Het eerste blokje gaat over EU en veiligheid.

Minister Van Weel:

EU en de trans-Atlantische band. Ik ga hier in op de ...

De voorzitter:

De heer Stoffer heeft een vraag.

De heer Stoffer (SGP):

Komt Syrië in een volgend blokje aan de orde? Dan wacht ik namelijk nog even met mijn vraag.

Minister Van Weel:

Ja, dat geldt voor Syrië en ook voor Iran, maar dan alleen wat betreft de specifieke vragen die de leden hebben gesteld.

De EU en de trans-Atlantische band. De heer Erkens vroeg: hoe kijken we naar de inzet van het Europese instrumentarium tegen economische dwang? Dat hangt een beetje samen met de vraag van mevrouw Piri net. We moeten onszelf als EU niet kleiner maken dan we zijn, zeker niet daar waar het gaat om onze economische macht. Dat moeten we zeker niet doen. Tegelijkertijd staan we ook niet te springen om het in te zetten, want uiteindelijk doet elke economische maatregel die wij nemen ook onszelf pijn en kan die ook weer leiden tot nieuwe escalerende maatregelen. Als je dat spel helemaal zou aflopen en daarbij kijkt naar de afhankelijkheden die wij hebben en de verhouding van de Europese tegenover de Amerikaanse economie, dan verliezen we dat spel. Dat is dus een escalatie waarvan je moet zien weg te blijven. Ik ben er dus zeker voor om te retaliëren op het moment dat wij geraakt worden. Ik ben er ook zeker voor om, zoals in het geval van de dreigingen rondom Groenland, alle opties op tafel te houden en uit te werken. We moeten altijd wel denken aan waar dit eindigt en of we niet gebaat zijn bij inzet op de-escalatie voordat we overgaan tot de inzet daarvan.

Hoe gaan we om met onze kroonjuwelen, dus met bedrijven als ASML en andere? Hoe voorkomen we dat die weggaan en hoe zorgen we dat we zelf onze technologische positie behouden? Dat vereist investeringen en innovatie. Daar moeten we ook extra op inzetten. Ik noemde al de rapporten van Draghi en Wennink, die daarbij leidend zijn. We kunnen de geopolitieke concurrentie daarbij niet voorkomen, maar we kunnen wel voorkomen dat onze technologie in verkeerde handen komt. Daarbij zijn instrumenten als investeringscreening en exportcontrole heel belangrijk, denk ik. We zetten die ook steeds vaker in daar waar we denken dat die belangen in het geding zijn. Maar ook in de Nationale Grondstoffenstrategie en de Europese Critical Raw Materials Act is diversificatie een van de wegen waarlangs de leveringszekerheid van grondstoffen wordt bevorderd. We zijn ook actief bezig met derde landen zoals Australië en Canada — Chili komt zo meteen nog even naar voren — om die leveringszekerheid te bevorderen.

Zowel de heer De Roon als de heer Van Baarle vroeg hoe nou om te gaan met de situatie. Waarom staan we zo zwak ten opzichte van de Amerikanen en hoe moeten we daarmee omgaan? Dat was de vraag van de heer De Roon. De heer Van Baarle vroeg hoe we ons moeten opstellen en hoe we als EU een krachtigere stem kunnen laten horen op het wereldtoneel. In de echo van mevrouw Piri: de EU is niet zwak. We zijn de derde economie van de wereld en we hebben het grootste handelsblok. We hebben ook de middelen om op te treden. Daar waar het gaat om veiligheid ontberen we echter wel middelen. Dat komt één door de afhankelijkheden die we nog hebben en die we zullen moeten afbouwen en twee doordat we gewoon de militaire macht missen om daadwerkelijk een geloofwaardig statement neer te kunnen zetten. Daar moeten we echt aan werken. Dat was eigenlijk de kern van de brief die ik gisteren ook naar uw Kamer heb gestuurd: de EU als geopolitieke speler. Welke elementen missen er nou om daar een volwaardige partij mee te kunnen blazen? Ik noemde net al de Amerikaanse defensiestrategie, die er gewoon van uitgaat dat wij deze capaciteiten in no time gaan opbouwen om de verminderde Amerikaanse interesse in Europa — die staat

echt als zodanig genoemd — te gaan compenseren. We zullen dat hoe dan ook moeten gaan doen.

Is het Amerikaanse strategische belang bij Groenland legitiem? Dat was ook een vraag van de heer De Roon. En steunen we de onderhandelingen daarover? Ja, de positie van Groenland is strategisch. Het Arctisch gebied is een strategische regio. Dat was voorheen, tijdens de Koude Oorlog, met name zo vanwege de aanwezigheid aldaar van de kernonderzeeërs voor de second strike capability en vanwege de ballistische raketten die van Rusland naar Amerika en vice versa over dat gebied heen vlogen. De afgelopen tien jaar is er echter ook wat veranderd in het gebruik van dat gebied. Het moratorium dat er lag op de militarisering van het Arctisch gebied is komen te vervallen. Rusland heeft een enorme opbouw gedaan van militaire bases aan het Noordpoolgebied. We zien ook dat de noordelijke vaarroute door het verdwijnen van Noordpoolijs steeds opener wordt en dat er verhoogde activiteit is aan verkenningen en aan militaire middelen. Dus, ja, wij zien absoluut wat president Trump bedoelt met het toegenomen strategische belang van het Arctische gebied en de rol die Groenland daarin kan spelen. Dat is, denk ik, ook de reden waarom Denemarken openstaat voor gesprekken daarover. De vraag is alleen of je daarbij de autonomie en de territoriale integriteit van een bondgenoot ter discussie moet stellen. Ik denk dat we daar als Europa een grens hebben getrokken. We hebben gezegd: "Nee, ten eerste hoeft dat niet en ten tweede gaan we zo niet met elkaar om. Zorg dus dat we gezamenlijk bepalen wat we als NAVO méér moeten doen, en dan leveren wij daar onze bijdrage aan. Dat ontlast ook de VS weer. En ga met Denemarken in overleg over hoe om te gaan met Groenland en militaire presentie." Ik hoop dat dat in der minne wordt opgelost.

De heer Klos (D66):

Toch nog even. De minister heeft me toch een klein beetje in verwarring achtergelaten over de positie van Europa ten opzichte van de Verenigde Staten op het gebied van veiligheid. Hij citeert inderdaad de Amerikaanse defensiestrategie, die zegt: our NATO allies are strongly positioned to take primary responsibility for Europe's conventional defense. De minister citeert dat met instemming, maar tegelijkertijd zegt de minister: ik had hetzelfde gezegd als Rutte in het Europees Parlement, maar dan in andere woorden. En Rutte zei: dat is een droom; Europa kan zichzelf nooit verdedigen en nooit een serieus veiligheidsblok worden. Dus welk van de twee is nou waar? Ik weet even niet welke kant het opgaat.

Minister Van Weel:

Ik wil u niet in verwarring achterlaten, maar ik ga daar nog een derde factor aan toevoegen. Eén. De nucleaire paraplu van de Amerikanen, die ons ook beheerst en die ook niet ter discussie wordt gesteld in deze National Defense Strategy, is zeer moeilijk vervangbaar. Dat zou hele grote investeringen vereisen, waarvan ik denk dat we die als Europese landen niet bereid zijn te doen. Dat is dus een afhankelijkheid waarvan ik denk dat die niet ter discussie staat, ook niet voor de Amerikanen, en die we zouden moeten willen houden. En als het gaat om "conventioneel" heeft het ten eerste vooral te maken met de massa die de Amerikanen kunnen brengen. Dan gaat het dus om mankracht en om aantallen. Het gaat ook om specifieke capaciteit. Denk aan intelcapaciteit door middel van space-based,

dus in de ruimte gestationeerde, sensoren, of aan strategische transportcapaciteit. Denk aan de enorme vloot van C-17-vliegtuigen waarover de Amerikanen beschikken en wij niet. We zullen echt alles op alles moeten zetten om die afhankelijkheid conventioneel te kunnen verminderen. Ik hoop dat de Amerikanen ons tijd gunnen op basis van deze strategie om dat te doen. Als ze dat niet doen en ze trekken die capaciteiten terug, dan val ik terug op wat de heer Rutte heeft gezegd, namelijk dat de we daar de komende vijf tot tien jaar niet zelf in kunnen voorzien. Dat is de nuance die erin zit. Ik vind dat we daaraan moeten werken. Ik denk dat dat moeilijk wordt en dat we daar tijd voor nodig hebben, maar het is wel wat de Amerikanen van ons vragen.

De heer Klos (D66):

Eerlijk gezegd stelt dit me dan wel weer gerust. De minister zegt eigenlijk dat we geen tijd te verliezen hebben en dat we zo snel mogelijk gaan werken aan de opbouw van onze eigen capaciteiten. Dan denk ik dat we daar in de Kamer al snel een meerderheid voor gaan vinden.

Minister Van Weel:

Zeker.

De voorzitter:

De minister vervolgt zijn betoog.

Minister Van Weel:

Mevrouw Van der Werf vroeg of wij ons blijven inzetten voor het vrijmaken van de Russische bevroren tegoeden voor Oekraïne en hoe we dat doen. Het was onze insteek voor december om hierop te landen met z'n allen, maar we weten allemaal om welke redenen dat niet gelukt is op dat moment. De banktegoeden blijven wel beschikbaar. De blokkade, die nu verlengd is voor langere tijd, blijft erop liggen. De eerste prioriteit is de uitwerking van de inzet van die 90 miljard. Onze lijn daarbij is dat we er in ieder geval voor zorgen dat Oekraïne en de Oekraïense behoeften daarbij leidend zullen zijn. We zullen bekijken hoe we de rente daarvoor kunnen betalen. Wat ons betreft doen we dat het liefst in EU-verband. Verder spreken we als EU ook met de G7 over hoe we verder om moeten gaan met die bevroren tegoeden.

Mevrouw Van der Werf (D66):

Ik zou toch iets meer duiding van de minister willen over hoe dat dan in zijn werk gaat, want het gaat wel echt om een enorm bedrag. Het is niet een soort bijwagen, die bevroren tegoeden. Als het gaat om denken vanuit het perspectief van de Oekraïners, dan denk ik dat zij er wel raad mee zouden weten. Ik ben dus benieuwd hoe Nederland zich daar concreet voor in gaat zetten en welke stappen we dan zetten.

Minister Van Weel:

Ik denk dat deze ook zullen terugkomen in het prosperity package waaraan gewerkt wordt. Dat is de langeretermijn-doorkijk voor Oekraïne. Zoals u weet bestaat het vredesplan uit drie onderdelen. Dat brengt me trouwens automatisch naar het blokje Oekraïne. Het peace plan begon met 28 punten en inmiddels zijn dat er 20. Dat bestaat uit security

garantees. Wat willen de VS en Europese landen aan veiligheidsgaranties geven aan Oekraïne? Het derde punt is hoe je ervoor zorgt dat Oekraïne er economisch weer bovenop komt. Daar zal zo'n 800 miljard voor nodig zijn. Ik denk dat in het derde spoor, waaraan zowel door de Amerikanen als de EU met Oekraïne wordt gewerkt — de vraag van het lidmaatschap zal daar ook in terugkomen; daar komen we zo nog over te spreken — bekeken zal worden welke rol die Russische bevroren tegoeden kunnen spelen. Ze waren nodig voor de acute dekking van die 90 miljard omdat Oekraïne anders om zou vallen in 2026. Dat hebben we weten af te wenden door voor een andere manier van financiering te kiezen, zonder die banktegoeden aan te raken, want daar was op dat moment geen unanimiteit voor te vinden.

De voorzitter:

Vervolgt u uw betoog.

Minister Van Weel:

De Russische schaduww vloot is een absolute prioriteit voor het kabinet. Er zijn een aantal zaken die wij ontzettend goed doen. Maar er zijn ook zaken die wij echt beter moeten doen; dat frustriert ons allemaal. Wij hebben een voortrekkersrol in het aanbieden van schepen voor de lijst van sancties. We hebben ongeveer de helft van de gesanctioneerde schepen zelf aangedragen op die EU-lijst. We hebben een team ingericht dat daarnaar kijkt. We leveren geen diensten aan gesanctioneerde schepen. Zij hebben ook geen toegang tot Nederlandse havens. Ze komen daarom ook niet meer in onze territoriale wateren. Datgene wat we nog niet goed hebben geregeld — ik hoop dat we daar snel verandering in kunnen brengen — is hoe we optreden tegen dit soort schepen in onze economische zone, dus tot 200 mijl uit de kust. We hebben een aantal voorbeelden gezien van landen die daar wel recent tegen hebben opgetreden. Het Verenigd Koninkrijk heeft dat gedaan, maar ook Frankrijk heeft dat zeer recent gedaan in de Middellandse Zee. Wij willen bekijken hoe we daaraan ook een bijdrage kunnen leveren. Daarover zal de minister van lenW morgen in de Kamer, in een commissiedebat, proberen een tipje van de sluier op te lichten. Maar er moet inderdaad meer gebeuren. Wij zullen ondertussen blijven werken aan het op de lijst zetten van deze schepen.

Hoe kijken we naar versnelde toetreding van Oekraïne, vroegen de heer Klos en mevrouw Piri. We hadden gisteren in het tweeminutendebat over de RBZ al even een heel klein interruptiedebatje, naar aanleiding van een motie die vroeg om vast te blijven houden aan de Kopenhagencriteria. Hoe gaan we er dan mee om als de Commissie met een voorstel komt? Wij zijn — dat is de lijn die in uw Kamer heel lang heel breed is gedragen — voor het vasthouden aan de Kopenhagencriteria voor een volwaardig lidmaatschap. Ik denk dat dit een belangrijke waarborg is voor het behoud van de Unie zoals wij die kennen. Tegelijkertijd zijn we niet blind voor het EU-perspectief, dat president Zelensky ook nodig zal hebben om zijn bevolking, in een referendum, te kunnen laten instemmen met de concessies die uiteindelijk zullen moeten worden gedaan voor het bereiken van een vredesdeal. Het EU-perspectief is daarbij ontzettend belangrijk. Mevrouw Von der Leyen stelt terecht dat Oekraïne ook veiligheid naar de EU brengt, met het leger en met de vermogens die het op dit moment heeft. Dat is een beetje het speelveld waarbinnen de Commissie nu bezig is om te

bekijken hoe je kunt werken met een volwaardig lidmaatschap. Daarbij houd je de criteria overeind voordat je de interne markt volledig opent, terwijl je tegelijkertijd het land wel perspectief geeft. Hoe dat eruit gaat zien, weet ik nog niet. Maar we zullen er wel welwillend naar kijken op het moment dat de Commissie met die voorstellen komt. Dat kan snel gaan, want op het moment dat de Oekraïners en de Russen eruit zijn, zal dit een van de dingen zijn die in de weken daarna snel moeten worden beklonken. Dan komen we bij u terug. Verder zijn wij nu al voor het openen van cluster 1, op het moment dat het besluit voor onderhandelingen voorligt. Maar we weten ook dat Hongarije dat op dit moment nog steeds blokkeert in de EU. Die moeilijkheid gaan we helaas, vrees ik, ook tegenkomen bij onderhandelingen.

Dan de afnemende Amerikaanse steun voor Oekraïne. Hoe gaan we daarmee om en zorgen we dat wij Oekraïne op de been houden? Het is frustrerend dat we op dit moment in de situatie zitten dat we de Verenigde Staten absoluut nodig hebben om te komen tot een vredesdeal. Zij kunnen als enige druk op Rusland leggen op een manier die Rusland ertoe noopt om ook aan tafel te komen. We hebben op dit moment ook Amerikaanse wapensystemen nodig, omdat Oekraïne zich met die systemen verdedigt. Denk aan de Patriot-raketsystemen, die het verder uitschakelen van de energie-infrastructuur moeten opvangen. Tegelijkertijd leggen wij op dit moment als Europeanen het grootste deel van de rekening op de mat. Ik ben er trots op dat we dit doen. Ik ben er ook trots op dat we die 90 miljard weer hebben weten te vinden en dat we dit als EU voor elkaar hebben gekregen. Ik ben ook blij dat we dat met die 90 miljard met een bredere basis doen dan met de steun die we de afgelopen jaren bilateraal hebben verleend. Ik ben er trots op dat Nederland toen stevast in de top vijf stond, maar daarna werd wat landen bereid waren om bij te dragen rap minder. En ook met die 90 miljard kunnen we nog steeds niet alle noden dekken. Andere G7-landen en andere landen zullen dus ook extra middelen moeten vrijmaken.

Dat brengt mij meteen op de vraag van mevrouw Piri over hoe het zit met de 700 miljoen en de andere 1,3 miljard. In de schriftelijke beantwoording hebben we gezegd dat naar ik vermoed het volgende kabinet bij de Voorjaarsnota invulling zal moeten geven aan de resterende 1,3 miljard zoals genoemd in de nota.

De voorzitter:

Dat leidt tot een vraag van mevrouw Piri.

Mevrouw Piri (GroenLinks-PvdA):

Ja, want er was een heel duidelijke uitspraak van een grote meerderheid van de Kamer om ervoor te zorgen dat dit bedrag in het eerste kwartaal besteed kan worden. Hier hebben wij niet alleen met de minister van Buitenlandse Zaken debatten over gevoerd, maar ook met de premier en de minister van Defensie. De eerste weken nadat de motie werd aangenomen, was het credo van beide collega's van deze minister: wij komen aan het begin van dit jaar terug op de besteding van 1,3 miljard. Dat staat zwart-op-wit, zowel in notulen van debatten met premier Schoof als in brieven van de minister van Defensie. Daar is nu opeens de Voorjaarsnota in gefietst. Hoe verhoudt zich dat tot de oproep van de Kamer om die 2 miljard beschikbaar te stellen voor het eerste kwartaal?

Minister Van Weel:

Die twee hoeven elkaar niet uit te sluiten. Ik weet uit betrouwbare bron dat er binnen de scope van het regeerakkoord, waarover nu op hoofdlijnen overeenstemming is bereikt door de partijleiders, ook aandacht is besteed aan de steun aan Oekraïne. Het zou voor dit zittende kabinet niet kies zijn om nu, in de laatste weken, wijzigingen aan te brengen in de begroting voor 2026. Met die 700 miljoen hebben we juist gezorgd dat we nu, diep in januari, maar ook in februari en maart, voldoende middelen beschikbaar hebben om Oekraïne te kunnen blijven steunen. Ik denk dat het dus allemaal past.

Mevrouw Piri (GroenLinks-PvdA):

Toch even een puntje. Deze motie is na de verkiezingen aangenomen, niet voor de verkiezingen. Deze is na de verkiezingen aangenomen met een hele grote meerderheid. Ik denk dat het voor een dubbeldemissionair kabinet, dat leunt op 26 zetels in de Kamer, misschien ongepast is om zo'n motie van de Kamer niet uit te voeren. De minister zegt nu eigenlijk "hoe hadden wij in de laatste weken dat wij er zitten dit besluit nog kunnen nemen?" Nou, dat is heel makkelijk. De Kamer heeft die uitspraak gedaan en het kabinet erom verzocht. Begrijp ik goed dat dit kabinet die beschikbare middelen dus niet meer heeft? Laten we eerlijk zijn: tegen de tijd dat we de Voorjaarsnota hebben behandeld, is het eerste kwartaal van dit jaar voorbij.

Minister Van Weel:

We hebben er met die 700 miljoen voor gezorgd dat we het nieuwe jaar in ieder geval ingaan met voldoende middelen. Het is nu januari en het nieuwe kabinet is aanstaande. Het eerste kwartaal duurt nog even, dus we gaan die 1,3 miljard nu, in deze laatste week, niet voor de rest van het kwartaal hebben. Ik denk dat u in het nieuwe regeerakkoord en de bijbehorende financiële plaat ook zult zien op welke wijze Oekraïne gaat worden ondersteund in het komende jaar.

Voorzitter. Dit is het einde van het blokje Oekraïne. Dan kom ik bij Syrië.

De voorzitter:

Ja, dat is Syrië in het blokje Midden-Oosten. Maar u heeft eerst een vraag.

De heer Hoogeveen (JA21):

Ik wilde wachten tot het einde van dit blokje, omdat een aantal van mijn vragen over de financiering van Oekraïne nog niet zijn beantwoord. Ik hoor de minister zeggen: ik ben trots op de 90 miljard die is losgeweekt voor Oekraïne. Ik vraag mij toch echt af waar de minister precies trots op is. Er werd ingezet op de Russische bevroren tegoeden. Dat is niet gelukt. Vervolgens worden de eurobonds weer uit de mottenballen gehaald, terwijl het in het Nederlands belang was om juist in te zetten op toegenomen bilaterale steun. Dan zie ik de premier op tv zeggen: dit is de beste oplossing voor Nederland, want wij gaan geen eurocent extra betalen; het valt binnen de headroom van de EU-begroting. Niet heel veel later blijkt dat dat niet waar is. Kan de minister hierop reflecteren?

Minister Van Weel:

Eén. Het terugbetalen van die rente gebeurt bij voorkeur doorerschikkingen binnen het lopende MFK. Voor het komende MFK zal dat meegenomen worden in de onderhandelingen over het toekomstige MFK die van start zijn gegaan. Ik ga er dus nog steeds niet van uit dat wij als Nederland die rente zelf gaan betalen. In die zin heeft de premier dus gelijk. Twee. Bilaterale steun zou perfect zijn in de ideale wereld waarin iedereen mee zou betalen, maar dat gebeurt niet. We hebben ontzettend veel bilaterale steun gegeven. We hadden het net over de motie voor de 2 miljard. Dat betreft ook bilaterale steun van Nederland aan Oekraïne. Nogmaals, het is goed dat we dat gedaan hebben, maar ik heb veel liever de 90 miljard waaraan uiteindelijk 24 landen deelnemen en betalen, dan dat we elke keer met de pet rond moeten om te zorgen dat we iets van burden sharing hebben. In die zin had het inderdaad onze voorkeur gehad om dat met de bevroren tegoeden als onderpand te doen. Dit is een second best, maar het is nog altijd beter dan bilaterale aanbiedingen, want daarmee hadden we de 90 miljard niet gehaald, denk ik.

De heer **Hoogeveen** (JA21):

Is dit dan niet precies het probleem waar we tegen aankijken? Nederland behoort tot de top acht van landen die bijdragen aan de strijd van Oekraïne. We zitten in een unie met landen die dat pertinent weigeren; die weigeren te hervormen en te bezuinigen. We hebben een Europese Unie die dan de kapitaalmarkt opgaat en vervolgens ook weigert te hervormen en bezuinigen. Uiteindelijk staat Nederland weer aan de lat en trekt het aan het kortste eind. Is dat niet het fundamentele probleem waar we nu tegen aankijken?

Minister **Van Weel**:

Eén. We staan voorlopig niet aan de lat. U loopt vooruit op iets wat nog geen werkelijkheid is, namelijk de vraag hoe wij de rente over de aangegane leningen betalen. Wat ons betreft komen die uit het MFK, worden die door de Unie betaald vanuit de eigen middelen en hebben wij daar niks mee te maken.

Twee. Ja, in een perfecte wereld waren we inderdaad wel met z'n allen in staat geweest dat bilateraal op te vangen, maar dit is echt een goede second best. De wijze waarop we dit financieren heeft namelijk niet zo heel veel te maken met de vraag of landen wel of niet hervormd hebben. Dit hebben we nu met in ieder geval met 24 landen — ik had liever 27 gehad — voor elkaar weten te krijgen. Daarmee helpen we Oekraïne echt een heel eind op weg in 2026 en 2027.

De **voorzitter**:

Tot slot.

De heer **Hoogeveen** (JA21):

Tot slot. De minister refereert er al aan. Er zijn dus drie landen die hebben gezegd: dit is niet in ons belang; hier willen wij niet aan meedoen. Dat had ook een goede positie voor Nederland kunnen zijn, door te zeggen: joh, wij betalen al bilateraal enorm veel aan Oekraïne. En daar zijn we trots op — dat ben ik ook met de minister eens — maar er zijn ook landen die hun fair share niet betalen. Wij ontnemen deze landen nu de prikkel om juist in te zetten op safety first en politieke keuzes maken. Je kan niet het geld aan het

ene én aan het andere uitgeven. Het is niet en-en; het is of-of. Die prikkel ontnemen wij die landen nu.

Minister **Van Weel**:

Ik zie dat net anders. Je kunt bilaterale steun niet afdwingen bij een derde land. Dat is nou juist het dilemma waar we tegenaan zijn gelopen de afgelopen jaren. Een aantal landen dacht namelijk dat het niet in hun eigen belang was om Oekraïne te financieren, of dacht: als ik duik, heeft niemand door dat ik daar niet aan meebetaal. Dat hebben we gezien met de PURL-pakketten, waarmee Amerikaanse wapens zijn gekocht. Ook daarbij was er een schrikbarend aantal landen dat zei dat te gaan doen, maar uiteindelijk, puntje bij paaltje, niet leverde. Er zijn ook landen die zich daar gewoon helemaal aan hebben onttrokken. De drie landen waarvan u zegt dat Nederland zich daarbij had moeten aansluiten, zijn nou juist de landen die duiken op dit vlak. Die zijn niet bereid om te betalen, niet bilateraal, maar ook niet eens in Europees verband. Ik heb dat dus veel liever in Europees verband, omdat we op die manier in ieder geval zorgen dat we die lasten gelijkwaardiger verdelen. Anders hadden wij misschien zelf wel 20 miljard moeten ophoesten; dat hoeft nu niet. Ideaal is het dus niet, maar wel beter dan wanneer dat alleen bilateraal was geweest.

De heer **Klos** (D66):

Tot slot over Oekraïne, en dan heb ik nog een informatie-vraag. We hebben echt hartverscheurende en woestmakende beelden gezien van mensen die in de vrieskou zitten vanwege de Russische aanvallen op de energie-infrastructuur van Oekraïne. Nou vraagt Oekraïne Nederland, en eigenlijk met name de NAM en het Nederlandse kabinet, om hulp bij het verplaatsen van de ongebruikte Groningse gasinstallaties naar Oekraïne voor directe hulp, nu en voor de toekomst. Ik vind het moeilijk om informatie te krijgen van het kabinet over hoe het kabinet daarbij helpt en wanneer de eerste gasinstallatie wordt verplaatst. Kan de minister daar in dit debat iets over zeggen?

Minister **Van Weel**:

Ja, wij helpen daarbij. Nee, daar zeggen we zo min mogelijk over. Dat is eigenlijk in het belang van Oekraïne, omdat we de Russen niet wijs willen maken wat ze van wie, wanneer, op welke route krijgen en waar dat heen gaat. Ik ben zelf tijdens een bezoek rondom de verkiezingen in een energie-centrale geweest. Vijf turbines waren daar geraakt, waarbij ze er drie hebben weten op te lappen. Die draaiden dus, maar ze hebben voor de Russen geheim gehouden dat die centrale weer online was, juist om te voorkomen dat die weer opnieuw doelwit zou worden. Dat is het fragiele spel waarin Oekraïne zich nu bevindt: zodra de Russen het idee hebben dat ergens iets weer functioneert, worden daar onmiddellijk drones of raketten op afgestuurd. Wij doen dus wat we kunnen. Mijn collega Aukje de Vries is vorige week nog in Oekraïne geweest om hierover te spreken en heeft die kou ook aan den lijve ondervonden. Zij heeft ook bedrijven meegenomen die daar een bijdrage aan kunnen leveren. Het heeft onze volle aandacht. Maar meer details kan ik er niet over geven, anders dan dat de verantwoording over het bedrag dat we daaraan uitgeven natuurlijk wel zal geschieden.

De heer **Klos** (D66):

Ik zocht inderdaad een bevestiging dat er geen obstakel lag bij Financiën of dat de NAM niet mee wilde werken. Als dat allemaal niet zo is, ben ik daarin tevredengesteld.

Minister Van Weel:

Bij dezen. Staatssecretaris De Vries heeft 23 miljoen euro meegenomen, niet cash maar in aanbiedingen, om te helpen bij het herstellen van die infrastructuur, juist omdat dat acuut nodig is.

De voorzitter:

Dan komen we nu bij het blokje Midden-Oosten, volgens mij.

Minister Van Weel:

Ja, voorzitter, Midden-Oosten. Dan begin ik met Syrië. Ik had het net over de stand van zaken op dit moment wat betreft de strijd tussen het Syrische leger en de SDF, maar we hebben natuurlijk al eerder aanvallen gezien op minderheden, of het nu gaat om de druzen, de alawieten of anderen in Syrië. Ik denk dat we uiteindelijk allemaal — ik zeg het wat bagatelliserend — een ongemakkelijke gok nemen wat betreft het regime in Syrië. Bij iedereen, bij elke collega die ik daarover spreek, heerst datzelfde gevoel. Welke garantie hebben we nu dat deze regering zich houdt aan de woorden die ze uitspreekt over inclusiviteit, de samenhang van het land en het beschermen van culturele waarden en minderheden? In hoeverre staan de achtergrond en de geschiedenis van de mensen in dit regime in de weg dat een inclusief Syrië er ook daadwerkelijk komt? Ik kan u daarover geen garanties geven. Niemand waarmee ik spreek, kan dat, maar iedereen zegt wel: als we hier niet achter gaan staan en hier ons best niet voor doen, dan weten we het alternatief wél, namelijk dat Syrië permanent uiteenvalt in al die verschillende minderheden en pockets, en ook weer openstaat voor de invloed van landen van buitenaf. Denk aan de invloed die Iran heel lang heeft uitgeoefend tijdens het bewind van Assad. Dat betekent dat we eigenlijk niks anders kunnen dan ons dicht tegen dit nieuwe Syrische regime aan bemoeien om het te helpen om de enorme noden onder de bevolking in Syrië te ledigen. Als je die noden ledigt en het leven van mensen beter maakt, is uiteindelijk de kans op een stabiele situatie namelijk ook groter. Dan gaat het om toegang tot water, voedsel, elektriciteit en een plek om te wonen.

Tegelijkertijd moeten we die scherpe dialoog hebben op het moment dat we dingen zien gebeuren waar we ons zorgen over maken. Ik noemde net de vier landen die een verklaring uit hebben doen gaan over de SDF in relatie tot het Syrische leger. Dat is precies het soort reactie dat ik bedoel. Op het moment dat je ziet dat het Syrische leger in dit geval opstoot richting Al-Hasakah, grijp je als internationale gemeenschap in en zeg je: halt, tot hier en niet verder; nu zul je toch weer rond de tafel moeten gaan. Daarmee zeg ik meteen dat ook hier de grootste rol weer is weggelegd voor de Verenigde Staten, die uiteindelijk hebben gezorgd voor het staakt-het-vuren dat nu tot stand is gekomen. Ik hoop oprecht dat er in gezamenlijkheid kan worden gekomen tot oproepen.

We voelen de worsteling die een aantal van u heeft voorgesteld als het gaat om sancties, economisch herstel en wederopbouw. Je wilt met je eigen financiële middelen of

het opleggen van sancties niet bijdragen aan het schenden van mensenrechten wat betreft culturele minderheden, maar er zit een prijs aan het dichtdraaien van die knop. Die prijs is dat dit bewind zonder geld ook ten dode is opgeschreven, en Syrië in den brede ook. Wij willen dat Syriërs terugkeren naar Syrië, dat het land weer kan worden opgebouwd en dat Syrië in ieder geval qua territoriale integriteit intact blijft. Dus wat mensenrechtensancties betreft: zeker, daar waar we schendingen zien, gebruiken we binnen de EU het instrument van mensenrechtensancties om individuen of entiteiten die zich daar schuldig aan maken op een lijst te zetten, maar op dit moment zijn we niet voor het treffen van de bredere Syrische bevolking door de geldkraan dicht te draaien. Maar zoals gezegd, houden we de situatie in de gaten.

De heer Van der Burg (VVD):

Ik snap wat de minister zegt als hij spreekt over een ongemakkelijke gok, maar op dit moment zien we in ieder geval dat de prijs voor de gok die wij als onder andere het Westen nemen, betaald wordt door minderheden zoals de Koerden, de druzen en de christenen. Daarvoor helpt dan toch altijd wel de combinatie van de wortel en de stok. De minister beschrijft heel nadrukkelijk waarom die wortel, het geven van geld, buitengewoon belangrijk is — ik kan die redenering volgen — maar hij zegt, en ik snap hem daarin wel: eigenlijk kunnen we nauwelijks een stok inzetten, want daarmee verzwakken we de boel weer. Maar daarmee mist dit regime, dat toch ook een dubieus verleden heeft, dus de prikkel om anders te gaan handelen. Ook zij weten namelijk wat de minister nu tegen ons zegt. Kan de minister daarop reageren?

Minister Van Weel:

Dat weten ze, maar de stok is natuurlijk wel dat de kraan die open is gegaan, ook weer kan dichtgaan. Zoals ik zei, hebben ze die geldkraan nodig om de situatie in het land in den brede iets te kunnen verbeteren. Ik merk tot nu toe wel dat er gereageerd wordt als de internationale gemeenschap bij bepaalde misstanden ergens op aandringt. Ik heb alleen niet de illusie dat de heer Al-Sharaa zijn volledige krijgsmacht, die voorheen bestond uit verschillende fracties en die ook bestaat uit mensen die helemaal niet uit Syrië komen, volledig onder controle heeft. Dan is er natuurlijk een risico op dit soort misdragingen en excessen, die we ook zien in de strijd tegen de Koerden. Ik moet wel zeggen dat vastgelopen onderhandelingen aan de basis liggen van de strijd tussen de Koerden en het Syrische leger. Het kan niet alleen maar aan het Syrische regime worden toegeschreven dat deze onderhandelingen zijn vastgelopen. Ook dat is een deel van de realiteit. Tegelijkertijd kan het niet de bedoeling zijn dat de Koerden hierin met harde hand het onderspit moeten delven. Daarom zetten wij druk om ze naar de onderhandelingstafel te brengen. De stok is dat de kraan weer dichtgaat. Als het zo ver komt, of er niet adequaat gereageerd wordt door het regime, dan zullen we daar zeker niet over aarzelen.

De heer Van der Burg (VVD):

Een staatshoofd kan zich natuurlijk nooit verschuilen achter de uitspraak: ik ga niet over een deel van mijn eigen troepen. Uitgaande van het feit dat dat toch gebeurt, zijn er natuurlijk meer instrumenten denkbaar. Als de overheid in Syrië inderdaad zegt "sorry, de troepen die daar in gevecht

zijn met de Koerden, vallen niet onder onze controle", zouden wij ervoor kunnen kiezen om te zeggen: dan heeft u er ook geen bezwaar tegen als wij de Koerden in dezen steunen, want dan wordt in ieder geval niet u daar de dupe van.

Minister Van Weel:

Ik beschreef niet een excuus dat wordt gebruikt, maar wel een fenomeen dat we zien gebeuren. We zien dat er orders worden gegeven vanuit Damascus, die door bepaalde fracties niet worden opgevolgd dan wel volstrekt anders of met hele andere normen en waarden worden geïnterpreteerd. Daar moeten wij dan het centrale regime op aanspreken en actie op ondernemen richting die fracties. Ik zou liever preëemptief zijn in dit soort dingen, maar dat lukt nu eenmaal niet op afstand. Tot nu toe zien we in ieder geval dat het regime wel reageert, elke keer als er zoiets gebeurt. Er is nu ook weer een wapenstilstand en er is volledige humanitaire toegang tot Al-Hasakah en Kobani. Ik ben bang dat we dit nog een aantal keer gaan zien; dat sluit ik niet uit. In elk geval moeten we bereid zijn om strepen te trekken op het moment dat we vinden dat de centrale regering hier verwijtbaar steken laat vallen.

De voorzitter:

De heer Van der Burg, tot slot.

De heer Van der Burg (VVD):

Ja, voorzitter, tot slot. In de afgelopen jaren, zo niet decennia, heb ik gezien dat elke keer als het Westen ergens in het Midden-Oosten in de knel komt, de Koerden over het algemeen ervoor kiezen om het Westen te helpen. Op het moment dat de Koerden in de knel komen en het Westen een ander belang heeft bij een regime dat in dat land toevallig aan de macht is, dan betalen de Koerden de prijs. Weet in ieder geval dat vanuit de VVD de sympathie voor de Koerden buitengewoon groot is. Als de minister zegt "ik ga dingen doen om nadrukkelijk de Koerden te helpen", heeft hij de volle steun van de VVD.

Minister Van Weel:

De bijdrage van de Koerden tegen de extreme groeperingen wil ik geenszins uitvlakken. Die bijdrage is enorm geweest, ook wat betreft het verslaan van ISIS en het bewaken van de gevangenen — dat is mijn volgende thema — die wij zelf om redenen van nationale veiligheid niet hebben willen terugnemen. Dat ben ik dus helemaal met de heer Van der Burg eens.

De heer Stoffer (SGP):

De heer Van der Burg heeft al een aantal behartenswaardige interrupties gepleegd, waar ik het helemaal mee eens ben. Het is heel makkelijk praten vanuit deze zaal, in veiligheid, en het te hebben over Syrië, waar het allemaal heel ingewikkeld ligt. Wat dat betreft geeft de minister een heel goede duiding. Ik schat in dat er misschien sprake is van een iets andere weging ten aanzien van het regime. De minister heeft nog de hoop dat het wat wordt, maar ik moet eerlijk zeggen dat ik daar zware bedenkingen bij heb. Maar hoe het echt zal lopen, weten we pas in de toekomst.

We hebben het ook over de geldkraan. Wat ik lastig vind, is het volgende. Dat geld gaat daarnaartoe. Komt dat nu

niet alleen terecht bij groeperingen die toch wat positief tegenover het regime staan en dus niet bij de Koerden of allerlei groeperingen die misschien wat minder positief staan tegenover het regime? Dat is op zich natuurlijk logisch, maar daarin zit voor ons wel de pijn. Zijn we daarmee niet iets aan het uitstellen waarvan we kunnen denken: uiteindelijk stort het toch in elkaar? Hoe kunnen we er nu enigszins controle op uitoefenen en ervoor zorgen dat we het gevoel hebben dat het geld toch nog wel redelijk goed terecht komt? Daarin zit voor mij de zoektocht. Dat is voor mij de reden waarom ik af en toe oproep om die geldkraan maar dicht te draaien. Ik begrijp daarbij wel het dilemma dat de minister noemt, maar misschien voelt hij enigszins aan wat ik zeg. Wij hebben er als Europese Unie een fors budget voor, maar misschien gaan er gewoon totaal verkeerde dingen mee gebeuren. Ik heb het gevoel dat ik er geen enkele controle op heb. Ik heb ook geen enkel gevoel bij het maatschappelijk middenveld dat daar zit. Ik ken het niet, maar de minister misschien wel. We krijgen wel telkens de volgende situatie, die de heer Van der Burg ook benoemde. De Nederlandse Koerden weten ons heel goed te vinden met allerlei signalen. Zij hebben veel gevoel voor hoe het daar exact loopt. Ik schat in dat de minister die signalen ook krijgt. Zou hij daar iets van kunnen duiden? Hoe ziet hij dat maatschappelijk middenveld? Hoe wordt dat geld daar neergezet? Ik heb al genoeg gezegd; ik denk dat de minister er wel wat op kan zeggen.

Minister Van Weel:

Er zijn hier nooit blanco cheques. Natuurlijk moet je in de gaten houden of het geld wel goed terecht komt bij de verschillende gemeenschappen. Daar zijn echt heel goede documenten over ondertekend, met ook waarborgen voor het respecteren van de rechten van minderheden, inclusief de Koerden en de positie die zij kunnen vervullen binnen een territoriaal Syrië. In het geval van de Koerden waren de onderhandelingen daar juist op geënt. Die onderhandelingen zijn gestrand. Zoals ik zei, gebeurde dat niet alleen maar unilateraal; dit waren twee partijen die er niet uitkwamen, waardoor er gevechten zijn ontstaan die zeer nadelig hebben uitgepakt voor in dit geval de Syrische troepen, waardoor zij heel grote delen van hun terrein zijn kwijtgeraakt. Gelukkig is er een staakt-het-vuren gekomen om te voorkomen dat het nog erger werd. Wat we echt nodig hebben, is dat die partijen uiteindelijk rond de tafel tot een overeenkomst komen waarbij ook de rechten van de Koerden binnen Syrië gerespecteerd zijn. Dan hebben wij weer een methode om via de monitoringsmechanismen die we hebben, via wat we horen van VN-organisaties en van anderen die daar op de grond actief zijn, de regering daarop aan te kunnen spreken. Die mechanismes zijn er, maar die zitten nog wel in een vroeg stadium, ook al omdat we natuurlijk allemaal onze presentie in Syrië vanaf 2014 zwaar hebben afgebouwd. Er komen nu langzaam steeds meer landen naar Damascus, wat ook weer meer zicht geeft op wat daar gebeurt.

De heer Stoffer (SGP):

Dank voor dit antwoord, waarbij ergens toch nog wel wat in de mist blijft hangen. Maar ik schat dat we niet heel veel verder zullen komen. Ik heb nog wel een vraag. Ik snap dat de minister niet zegt: meneer Stoffer, hier staat ongeveer de streep in het zand en daarachter wordt de geldkraan wat ons betreft dichtgedraaid. Maar heeft de minister wel in zijn achterhoofd — dat zal natuurlijk in gezamenlijkheid zijn

met collega's en wellicht ook met de Verenigde Staten, die een grote rol spelen - dat er ergens een moment komt waarop hij denkt: hier zouden we ongeveer die streep in het zand moeten trekken; hier houdt het op? Met alle gevolgen die je natuurlijk daarna ziet; het blijft kiezen tussen twee kwaden. Zit dit ergens in het achterhoofd bij de minister?

Minister Van Weel:

Zeker. Het staat morgen ook op de agenda van de Raad Buitenlandse Zaken. We gaan spreken over de ontstane situatie en dat blijven we doen. Niks is uitgesloten. Maar ik zei al dat tot nu toe onze belangrijkste graadmeter is of het regime reageert op de kritiek die we hebben en op de acties die we verlangen. Op het moment dat dat niet meer gebeurt, wordt het ontzettend moeilijk om daarmee door te gaan; op dit moment hebben we het idee dat dat nog wel gebeurt, ook daar waar het ging om de druzen in het zuiden en nu de Koerden in het noordoosten. Dat brengt ons nu dus nog niet bij die vraag.

Mevrouw Piri (GroenLinks-PvdA):

Ik wil me toch aansluiten bij de woorden van de heer Van der Burg. Wat we hier zien, is het ultieme verraad van de VS richting de Koerden, die een enorm belangrijke rol hebben gespeeld, ook voor ons, bij het ontmantelen van het kalifaat. Laten we ook eerlijk zijn: bij het sektarisch geweld tegen de druzen en de alawieten zei ook deze minister nog vaak: het zijn milities, het is niet duidelijk of het onderdeel is van de overgangsregering en het is ook niet duidelijk of Damascus er controle over heeft. Maar in dit geval kan daar geen twijfel over bestaan; die hele militaire actie in januari is vanuit Damascus vormgegeven. Het is gewoon een actie vanuit de regering in Damascus, met ministers van Al-Sharaa die zeer zorgelijke uitspraken doen over de Koerden. De minister heeft waarschijnlijk ook de acties op social media gezien van vrouwen die hun haar vlechten. En waarom? Eén van die jihadisten kwam naar buiten met de afgesneden vlecht van een Koerdische vrouw die hij had vermoord. Erkent de minister dat het nu klip-en-klaar duidelijk is dat Damascus hierbij betrokken is? De vingerafdrukken zijn op elke manier zichtbaar.

Minister Van Weel:

Nogmaals, ik sluit me volledig aan bij de woorden van lof over de rol die de SDF hebben gespeeld aan onze zijde bij het uitschakelen van ISIS. Daar moeten we ze voor altijd erkentelijk voor zijn. Ik heb ook de verschrikkelijke beelden gezien waar mevrouw Piri op doelt, namelijk die met het afgesneden haar van deze Koerdische vrouw en strijder die daar is omgekomen. Verschrikkelijk! Ik vind dat ook daar dit soort schendingen van mensenrechten moeten worden aangepakt, ook door de centrale regering. Kan je daarmee voorkomen dat die zich ooit nog voordoen? Nee, dat kun je niet. Kun je voorkomen dat de gevechten daar ooit hervat worden? Daar zetten we ons wel voor in, want uiteindelijk moet er een overeenkomst komen. Maar ook de Koerden hebben ervoor getekend dat ze uiteindelijk geïntegreerd zullen worden binnen één Syrië. Dat vereist dus ook van die kant een welwillendheid om rond de tafel te gaan zitten en een compromis te vinden. Anders zullen we deze spanningen alleen maar zien toenemen en zullen ook de gevechten niet stoppen. Dat is de combinatie van dingen die er moeten gebeuren. Elke mensenrechtenschending

moet worden aangepakt, het liefst door de regering in Damascus, en zeker niet worden toegejuicht. Anders zullen we ze daarop moeten aanspreken. Tegelijkertijd hoop ik echt dat ze de documenten die ze zelf initieel zijn overeengekomen gaan naleven en tot een overeenkomst komen.

Mevrouw Piri (GroenLinks-PvdA):

Er zitten een paar dingen in wat de minister zegt waar ik het niet mee eens ben. Hij heeft het de hele tijd over de gevechten van twee kanten. Dat was het niet. Het was een aanval van de Syrische overgangsregering samen met aangesloten milities op de Koerden. Dat was het. De SDF waren geen gevechten begonnen tegen de overgangsregering. Laten we wel bij de feiten blijven. Het gebied waar de Koerden zich nu hebben teruggetrokken, in Rojava, is Koerdisch meerderheidsgebied, waar ook Arameeërs wonen, jezidi's, christenen en ook een aantal Arabieren. Erkent de minister ... 10% van de Syrische bevolking is Koerdisch. Sinds 2012 hebben zij te maken met een vorm van autonomie, van zelfbestuur. Het afgelopen decennium hebben zij te maken gehad met jihadistische dreigingen en natuurlijk ook met Koerdische strijders. Erkent de minister dat je, denkend à la Nederland of België, niet kan zeggen: nu moet alles zich maar ontwapenen, er is één centraal gezag in Damascus en Koerdische autonomie is vanaf vandaag voorbij? Erkent de minister dat?

Minister Van Weel:

Ja, maar erkent mevrouw Piri ... Ik mag hier geen vraag stellen. Er zijn overeenkomsten getekend tussen de SDF en de Syrische regering, in maart vorig jaar en op 18 januari jongstleden, waarin juist afspraken zijn gemaakt over wat het opgaan van de SDF binnen één Syrië betekent. Dus autonomie, ja, maar wel binnen de afspraken die ze daar zelf over hebben gemaakt. Er is niet gesproken over een autonome Koerdische staat en ook niet over autonome Koerdische strijdkrachten. Het is dan ook te kort door de bocht om te zeggen dat op het moment dat twee partijen zich niet verhouden tot de afspraken die zijn gemaakt, dat per definitie alleen maar ligt aan die ene partij. Die nuance wil ik hier toch neerleggen. Nogmaals, dan doe ik helemaal niets af aan de enorme dank die we de SDF verschuldigd zijn, maar het is wel de bedoeling dat ze nu samen met de Syrische regering toewerken naar de kaders die ze zelf hebben afgesproken, vorig jaar en tien dagen geleden.

Mevrouw Piri (GroenLinks-PvdA):

Tot slot. Die afspraken van vorig jaar waren natuurlijk zeker anders dan de afspraken die ze nu hebben gemaakt. De afspraken van vorig jaar gingen over het opnemen van de SDF in een overgangsleger. Dat waren de afspraken. De afspraken gingen ook over autonomie voor de Koerden in Rojava: natuurlijk onder een centraal gezag, maar ook autonomie. Vind je het gek dat de Koerden er niet op vertrouwen dat als ze alles opgeven, ze veilig zijn onder een regime met een oud-Al Qaidastrijder en al die jihadisten die daar de afgelopen weken moordpartijen hebben gepleegd? En het klopt. Nadat de afgelopen weken een groot gebied van de Koerden is veroverd, is hun onderhandelingspositie ernstig verzwakt. Hier dreigt een massaslachting. De Koerden hebben een bekend gezegde: onze enige vrienden zijn de bergen. Dat is omdat ze altijd in de steek worden gelaten door de internationale gemeenschap. Ik hoop echt dat Nederland pleit voor een manier waarop de

Koerden veilig kunnen zijn en hun rechten in een toekomstig Syrië kunnen verzekeren.

Minister Van Weel:

Absoluut. Daar staan wij voor. Ik denk dat dat ook de strekking is van het statement van de Verenigde Staten en de drie grote Europese landen. Daar schaar ik mij volledig achter. Ik ben blij met het staakt-het-vuren nu. Ik hoop oprecht dat hier overeenstemming over kan worden gevonden en tot een overeenkomst kan worden gekomen.

Mevrouw Dobbe (SP):

Het is natuurlijk niet zo dat welke overeenkomst daar ooit ook gesloten is een reden of een vrijbrief kan zijn om oorlogsmisdaden te plegen zoals we nu bijvoorbeeld in Kobani hebben gezien, waar een bevolking werd afgesloten van voedsel en elektriciteit en waar kinderen zijn gestorven van de kou. Dat wil ik even gezegd hebben; ik hoop wel dat de minister het daarmee eens is. In de beantwoording van de vragen van mevrouw Piri miste ik nog een beetje of er erkenning is dat het Syrische regime ook verantwoordelijkheid draagt voor de oorlogsmisdaden en voor de misdaden die zijn gepleegd tegen de mensen in Kobani en tegen de Koerden. Als dat zo is, dan zou dat verklaren waarom we nog niet echt een veroordeling hebben gezien vanuit dit kabinet over deze oorlogsmisdaden.

Minister Van Weel:

Wij veroordelen alle oorlogsmisdaden. Ik sluit helemaal niet uit dat er oorlogsmisdaden zijn begaan, ook bij de belegering van Kobani en de afsluiting daarvan en ook tijdens de stedelijke gevechten waarbij onder andere het incident speelde dat mevrouw Piri noemde. Er zijn VN-mechanismen om hier onderzoek naar te doen en om hier de waarheid boven water te krijgen. Die mechanismen steunen wij ook. Ik hoop dat onderzoek uit zal wijzen wie hier welke schending heeft begaan. Dan moeten ze daarvoor worden gestraft.

Mevrouw Dobbe (SP):

De vraag was toch vrij simpel. Volgens mij stelde mevrouw Piri 'm ook. Erkent de minister dat het huidige Syrische regime verantwoordelijkheid draagt voor deze mensenrechtenschendingen en deze aanvallen op de Koerden?

Minister Van Weel:

Het is niet populair, maar ik ga het wel toch weer zeggen: er zijn over en weer mensenrechtenschendingen geweest in de gevechten die hebben plaatsgevonden. Wij vinden dat die allemaal moeten worden onderzocht. We vinden ook dat daar uiteindelijk gerechtigheid moet plaatsvinden, maar over individuele mensenrechtenschendingen kan ik hier nu geen oordeel geven. Nogmaals, daar hebben we mechanismen voor. Wij hebben daar ook niet mensen op de grond. We zijn dus afhankelijk van de overlevering van de verhalen. Ik geef u mee dat we nu natuurlijk heel veel verhalen uit dat gebied zien komen, maar dat geeft mij nog niet een soort salomonsoordeel over welke mensenrechtenschendingen waar zijn begaan.

De voorzitter:

Tot slot.

Mevrouw Dobbe (SP):

Dit kan natuurlijk niet het antwoord zijn. Wij vroegen ons inderdaad af waarom er nog geen veroordeling was geweest richting het Syrische regime voor het geweld dat nu wordt gepleegd tegen de Koerden. Ik zeg het nogmaals: een hele bevolkingsgroep daar wordt afgesloten van elektriciteit en van voedsel. Dat zijn gewoon oorlogsmisdaden. Daar waren ook regeringstroepen bij betrokken. De minister zegt nu dat we niet precies weten wie waar verantwoordelijk voor was. Dat vind ik dus wel heel zorgelijk, want welke gesprekken heeft de minister dan met het Syrische regime hierover? Hoe stevig wordt dat dan ook ontvangen?

Ik heb nog wel een vraag over die monitoringsmechanismen. De minister zegt zelf: dat moeten we allemaal weer opbouwen, want een deel daarvan is afgebroken sinds 2014; nu zijn we dat weer aan het opbouwen. Maar hoe worden de mensenrechtenschendingen en de oorlogsmisdaden gemonitord die nu worden begaan? Geeft Nederland daar ook actieve steun aan, om ervoor te zorgen dat er daarna ook geen straffeloosheid kan blijven bestaan omdat we dan weten dat er bijvoorbeeld bewijs is verzameld?

Minister Van Weel:

Ja, dat doen we. Er is nu een veldkantoor van de OHCHR van de VN in Damascus. Een UN commission of inquiry is actief in Syrië. Het International, Impartial and Independent Mechanism is actief in Syrië. Wij steunen ook via onze bijdrage aan de VN deze mechanismen. Daar moet wel tegenover worden gesteld dat Syrië een enorm land is en dat deze organisaties ook niet overal altijd zullen zijn om elke mensenrechtenschending te kunnen vinden, maar hun specifieke doel is om dit te documenteren en op te sporen en om ons in staat te stellen om de daders daarvan erop aan te spreken.

Mevrouw Van der Werf (D66):

Allereerst wil ik me graag aansluiten bij de woorden van collega Van der Burg wat betreft steun aan de Koerden: ook bij dezen namens mijn fractie. Allereerst, ik heb een aantal vragen gesteld in mijn eerste termijn en volgens mij is nog geen daarvan beantwoord. In het vorige debat ging het hier ook al over. Ik heb de minister gevraagd of hij in contact is geweest met zijn Syrische ambtgenoot om dit geweld expliciet af te keuren. Waarom vroeg ik dat? Dat was omdat de minister in het vorige debat aangaf: ja, dat hebben we op ambtelijk niveau gedaan. Maar wat heeft deze minister nou precies gedaan?

Minister Van Weel:

Wij hebben ook een heleboel vragen schriftelijk beantwoord en daar zat deze van mevrouw Van der Werf volgens mij ook in, maar ik ben ook nog niet aan het einde van blokje Syrië. Ik was voornemens om mijn Syrische collega in Davos te zien afgelopen week en daar zouden wij onder andere hierover spreken. Uiteindelijk is hij niet afgereisd vanwege de situatie in Syrië. Dat geldt ook voor zijn president, Al-Sharaa. Die zijn dus daar gebleven. Ik heb geprobeerd om telefonisch contact te zoeken, maar dat is tot op heden nog niet gelukt. Vandaar dat het tot op heden ambtelijk is geweest.

Mevrouw **Van der Werf** (D66):

Ik denk dat het heel belangrijk is dat de minister dat dan alsnog gaat doen voor de stevigheid van dat signaal en dat we dat niet alleen ambtelijk af laten doen. Ik heb enige moeite met de reactie op de vragen over in hoeverre het regime nou betrokken is bij de acties die we op dit moment in Noord-Syrië zien. Het is ongetwijfeld waar dat er misschien ook vanuit een Koerdische groep ergens een keer is teruggevochten, maar de minister insinueert nu dat dat een soort van fiftyfifty is geweest, dat beide groepen daar de wapens tegen elkaar hebben opgepakt en dat het een soort van gelijkwaardige strijd is geweest, en dat is natuurlijk helemaal niet het geval. Ik denk dat het heel belangrijk is om dat hier te erkennen. In Kobani waren baby's die wachtten op babyvoeding die de stad niet is binnengelaten. Op dat niveau wordt er nu met de Koerden omgegaan en ik denk dat het belangrijk is dat de minister daar wat stevigere woorden aan wijdt.

Minister **Van Weel**:

Er is wel degelijk sprake geweest van strijd van beide kanten, maar de Koerden hebben wel zware verliezen geleden in die gevechten. Er zijn mensenrechtenschendingen geweest beide kanten op en van beide kanten wil ik dat wel veroordelen. Tegelijkertijd hebben we gezien hoe nijpend de situatie al heel snel werd voor de SDF en voor de Koerden. Dat is aanleiding geweest om, met de Verenigde Staten voorop, zware druk te leggen op het Syrische regime om daar de vijandelijkheden te staken en om onmiddellijk humanitaire hulp toe te laten. Daar hebben wij ons achter geschaard. Dat heeft ook resultaat gehad. De vijandelijkheden zijn beëindigd en gelukkig is daarmee erger voorkomen. Dus ik veroordeel de schendingen die daar zijn begaan. Daar is geen twijfel over mogelijk. Ik ben blij dat die druk heeft geleid tot een staakt-het-vuren en nu hoop ik dat we echt aan de onderhandelingstafel verder gaan komen en niet meer door het oppakken van de wapenen, om erger te voorkomen.

De **voorzitter**:
Tot slot.

Mevrouw **Van der Werf** (D66):

Zegt de minister daarmee: de volgende keer dat het geweld weer opblaait en wij op deze manier reageren, is dat voldoende? Of houden wij toch nog wat maatregelen achter de hand om ervoor te zorgen dat dit echt niet meer op een dergelijke manier kan gebeuren?

Minister **Van Weel**:

Natuurlijk houden wij maatregelen achter de hand. Natuurlijk probeert de internationale gemeenschap, nogmaals, met de Verenigde Staten voorop — ook hier hebben zij weer een doorslaggevende rol en de macht om die invloed uit te oefenen op het regime — om te doen wat zij kan om excessen die we zien gebeuren, nu dus in het noordoosten van Syrië, zo spoedig mogelijk een halt toe te roepen.

De heer **Ceder** (ChristenUnie):

Ik gaf het gisteren al in mijn bijdrage aan: het verraad vanuit het Westen komt keihard aan bij de Koerden. Er is keihard

gewerkt en ook gevochten, vaak juist tegen Europese IS-strijders. Die heeft men ook jarenlang in gevangenissen gehouden terwijl het Westen nagenoeg wegkeek. In Noordoost-Syrië is in de afgelopen jaren een relatief stabiele situatie ontstaan en een relatief stabiele economie. We hebben hier een paar jaar geleden een delegatie mogen ontvangen. Ik heb toen gevraagd of dat in Kamercommissieverband mocht. Dat was eerst akkoord, maar na een brief van volgens mij een Turkse diplomaat of de ambassade werd het allemaal ingewikkeld en heb ik dat via een bijzondere procedure gedaan. We hebben toen ook al gehoord dat Noordoost-Syrië een relatief stabiele en gemêleerde samenleving is waarin ook ruimte is voor minderheden. Mijn vraag is: staat de minister ervoor open dat Noordoost-Syrië, als het dat prefereert, als autonome regio in Syrië zou kunnen bestaan als deze escalaties zouden voortduren en de Koerden aangeven dat dat misschien wel een veiligere situatie zou opleveren voor hen, gezien de houding van de centrale regering in Damascus?

Minister **Van Weel**:

Daar zijn we op dit moment niet. Het uitgangspunt is echt de overeenkomst die de Syrische regering met de Koerden heeft gesloten in maart 2025. Dat is het uitgangspunt. Aan dat principe moeten we vasthouden. We zullen de Koerden er ook in steunen om op basis van dat principe hun eigen positie binnen Syrië te behouden. Ik moet wel eerlijk zeggen: deze onderhandelingen zijn van twee kanten stukgelopen. Dat is niet alleen maar één zijde geweest. Daardoor zijn we nu, helaas, in een nog slechtere situatie beland. Natuurlijk steunen we als internationale gemeenschap de Koerden om datgene wat in maart vorig jaar is afgesproken ook gestand te kunnen doen. Maar daarop terugkomen is op dit moment geen optie.

De heer **Ceder** (ChristenUnie):

Ik begrijp het standpunt van de minister dat het daarvoor misschien te vroeg is, maar al vorig jaar waren hier discussies over de vraag of Al-Jolani zijn milities wel onder controle had. Als dat niet zo is, dan is dat vrij ernstig, maar misschien is het nog wel ernstiger als hij ze wél onder controle heeft, gezien de moorden op etnische minderheden: druzen, alawieten, christenen en nu ook de Koerden. De vraag is of dat beter wordt. Dat weet ik niet; dat hopen we. Maar ik denk dat dit wel een optie is die op tafel moet blijven liggen. Een andere actor die nog niet besproken is, is Turkije. In de afgelopen jaren hebben we het hier een aantal keren gehad over de rol van Turkije. In de afgelopen jaren heeft Turkije ook Koerdische doelwitten gebombardeerd en daarmee ook de situatie daar verzwakt. Ook de afgelopen weken lijkt Turkije hierin direct dan wel indirect een rol te spelen. Het is ook geen geheim welke opvattingen Turkije over de Koerden heeft en wat zijn ambitie is. Mijn vraag is of de minister concrete aanleiding heeft om te veronderstellen dat Turkije bij de mogelijke mensenrechtenschendingen direct dan wel indirect betrokken is geweest door steun te verlenen. Zo ja, wat betekent dit voor onze opstelling richting onze NAVO-partner?

Minister **Van Weel**:

Wij hebben geen indicaties dat Turkije betrokken is geweest bij de gevechten die we de afgelopen weken in Noordoost-Syrië hebben gezien. We weten wel dat er nauwe banden zijn tussen Turkije en het Syrische overgangsregime. Ook

weten we dat Turkije in het verleden wél heeft opgetreden. U refereerde daar zelf ook aan. Onze boodschap aan Turkije is elke keer weer dat we nu moeten inzetten op een territoriaal, soeverein en inclusief Syrië, met rechten voor alle minderheden, en dat Turkse inmenging daarbij buiten de orde is.

De heer **Ceder** (ChristenUnie):

Is het nog wel zo dat Turkije onrechtmatig grondgebied heeft ingenomen? Is dat in ieder geval wel bekend? Klopt dat nog steeds? En hoe beoordeelt de minister dat?

Minister **Van Weel**:

Nogmaals, ik beperk me nu even tot Noordoost-Syrië en de situatie die we de afgelopen weken dáár hebben gezien. Dáár hebben we geen aanwijzingen voor directe Turkse betrokkenheid. Maar we weten natuurlijk dat Turkije in het verleden rondom Idlib en Aleppo wel degelijk actief is geweest. Daar heb ik nu geen indicatie van. Op dit moment zijn daar ook geen gevechten gaande.

De **voorzitter**:

Vervolgt u uw betoog. Maar eerst mevrouw Piri.

Mevrouw **Piri** (GroenLinks-PvdA):

Het zou kunnen dat de minister misschien niet op de hoogte is, maar ik kan me niet voorstellen dat het ministerie niet op de hoogte is. Dus ik zou toch graag voor de tweede termijn ... Ik bedoel: volgens mij weten we allemaal dat de Suleiman Brigade en allerlei andere brigades die onder het leger van de overgangsregering opereren, in het noorden van Syrië ook in de afgelopen weken een rol hebben gespeeld. Er zijn inmiddels ik weet niet hoeveel getuigenissen, ook vanuit de Koerdische media, van Turkse drones die tijdens deze gevechten boven de gebieden vlogen. Ik neem het de minister niet kwalijk, want hij moet elke dag de hele wereld tot zich nemen, maar het zou pijnlijk zijn als dit blijft staan. Dus ik vraag de minister toch om dit even te checken en daar in tweede termijn op terug te komen als er nog meer informatie is.

Minister **Van Weel**:

Dit is niet de informatie die ik uit mijn hoofd haal, maar dit is de informatie die ik van het ministerie heb gekregen. Maar ik ben gaarne bereid om hier nog een keer op terug te komen in de tweede termijn.

De **voorzitter**:

Ik merk dat de interrupties steeds langer worden, dus misschien wilt u een beetje opletten en het iets korter houden. Aan de minister wil ik vragen: we zijn in het blokje Midden-Oosten; hebben we nu het stukje Syrië gehad?

Minister **Van Weel**:

Nee, we hebben nog de IS-strijders en de mogelijke ontsnaptingen daar.

De **voorzitter**:

Oké.

Minister **Van Weel**:

Ja, we hebben indicaties gekregen dat IS-strijders zouden zijn ontsnapt tussen het vacuüm bij het terugtrekken van de SDF en het naar binnen komen van het Syrische leger. Voor zover mij bekend, zijn de meeste strijders daarvan ook weer opgepakt. Ik heb hier eerder al gezegd dat de VS nu bezig zijn om 7.000 aan ISIS gelinkte personen over te brengen van Syrië naar Irak. Ook onze diensten houden nauw in de gaten hoe het gaat met Nederlandse IS-gevangenen. Er zijn op dit moment geen indicaties dat er daarvan nu mensen ontsnapt zijn en/of onderweg zouden zijn naar Nederland. Ik moet daarbij wel zeggen dat tot op heden vanuit Irak, maar ook vanuit de Verenigde Staten, altijd het verzoek is geweest om onze eigen strijders als Europese landen op te halen. Ik sluit niet uit dat die druk met deze ontwikkelingen de komende periode verder zal worden opgebouwd.

De heer **Ceder** (ChristenUnie):

Vanwege deze bijzin stelde ik die vraag. Zolang er geen processen plaatsvinden, lijkt het me namelijk onvermijdelijk dat er een moment komt waarop andere landen er klaar mee zijn om Europese IS-strijders en hun gezinnen en kinderen vast te houden en dat er vervolgens verzoeken gedaan worden om ze over te halen of een aantal terug naar Nederland te laten komen. We hebben deze discussie al een paar keer gehad, nadat er een verzoek door een advocaat is gedaan. Die discussie wil ik graag voor zijn. Dat lijkt me ook deugdelijk beleid. Wetende dat, zoals de minister zegt, de Amerikanen Europa hierop waarschijnlijk gaan bevragen, vraag ik mij af of de minister dan al weet wat Nederland gaat doen en, zo nee, of hij bereid is om alvast een stappenplan voor te bereiden. Het ergste wat ons kan overkomen, is volgens mij de situatie dat IS-strijders naar Nederland komen met hun kinderen en vrouwen. Dan moeten we hier een politiek debat voeren, omdat het evident is dat er waarschijnlijk een berechting zal moeten plaatsvinden. Wegens gebrek aan bewijs en het feit dat we daar moeilijk bewijs kunnen vergaren, hebben we dan best wel een ingewikkelde situatie met elkaar, denk ik.

Minister **Van Weel**:

Linksom of rechtsom is deze situatie ingewikkeld. Die mensen zitten al lange tijd in kampen. Bij een berechting in Nederland kunt u ervan uitgaan dat de periode die de mensen in die kampen hebben gezeten al langer duurt dan de straf die ze ooit zouden krijgen voor de misdaden die ze hebben begaan, waarbij het ook nog maar de vraag is of je al het bewijs voor die misdaden nog wel rond krijgt na al die tijd. Tot op heden is het in de individuele beoordeling die elke keer wordt gemaakt de afweging geweest tussen de risico's voor de nationale veiligheid hier en het belang van een ordelijke rechtsgang. Tot op heden is het oordeel van de regering in de gevallen van de mannelijke strijders continu uitgevallen naar het niet ophalen van deze mensen. Daarmee bevinden we ons in het gezelschap van zeven andere Europese landen, waarmee we nauw optrekken. Daar zoeken we nu ook weer contact mee om te bezien wat de nieuwe situatie mogelijk betekent voor de ontwikkelingen hier. Als daar aanleiding toe is, dan zal ik daar hier ook op terugkomen. Op dit moment hebben we nog geen verzoeken ontvangen van Irak noch van de Verenigde Staten tot het overnemen van Nederlandse verdachten.

De heer **Ceder** (ChristenUnie):

In een paar bijzinnen geeft de minister eigenlijk iets fundamenteels aan. Het lijkt een kwestie van tijd voordat Nederland verzocht gaat worden om zijn IS-strijders weer op te halen. Waarschijnlijk komen die dan ook vrij als ze in Nederland overgedragen worden, ofwel omdat we te weinig bewijs hebben, ofwel omdat de tijd van de situatie in Syrië en Irak en de tijd dat ze vastzaten waarschijnlijk in mindering gebracht zal worden. Ergo hebben we, denk ik, ook wel een samenlevingsprobleem. Zou ik de toezegging kunnen krijgen dat we hierover een terugkoppeling krijgen wanneer de minister contact heeft gezocht met die landen? Ik ben eigenlijk ook op zoek naar een toezegging over een plan van aanpak voor hoe we gaan acteren wat betreft dit onvermijdelijke pad, omdat dit ook het nationale veiligheidsbelang dient. Nogmaals, ik vraag hier al twee jaar om, want dit lijkt een situatie die onvermijdelijk is.

Minister **Van Weel**:

De eerste toezegging krijgt u. Dat doe ik voor zover dat mogelijk is, want ook met deze groep wordt natuurlijk in vertrouwelijkheid gesproken over het lot. Voor zover dat mogelijk is, zal ik u daarover verslag doen. Voor een plan van aanpak vind ik het nu echt te vroeg. Vooralsnog staat onze lijn dat wij elk geval individueel beoordelen, waarbij we de nationale veiligheid zwaar meewegen. Tot op heden heeft dat erin geresulteerd dat deze mensen daar nog zitten en niet hier.

De **voorzitter**:

Tot slot.

De heer **Ceder** (ChristenUnie):

Het lijkt mij een heel onverstandig plan om potentiële IS-strijders met hun kinderen in Nederland terug te laten komen, omdat ze dan vrijkomen en niet vastgezet worden. Tenminste, de kans is groot dat zij dan vrijkomen. Het lijkt me heel goed om daarop voor te sorteren. Volgens mij zijn er een aantal smaken: wij investeren in een tribunaal daar of zij worden lokaal, in Irak, berecht. Dat betekent volgens mij de doodstraf. Dat kan ook een optie zijn. Wat ook kan, is dat ze teruggehaald worden naar de landen waarvan ze de nationaliteit hebben; dat is een kwestie van tijd. Dat betekent dat ze in Nederland komen, vrijkomen en vervolgens ook gewoon de Nederlandse rechten hebben die elke Nederlandse burger heeft.

De **voorzitter**:

En uw vraag is?

De heer **Ceder** (ChristenUnie):

Ik wil toch nog vragen of u de toezegging kunt doen om in ieder geval het plan uit te werken. Anders zal ik hier een voorstel voor doen en dat aan de Kamer voorleggen.

Minister **Van Weel**:

Dat plan is al uitgelopen. We hebben gekeken naar tribunalen; daar is geen draagvlak voor. We hebben gekeken naar mogelijkheden voor berechting in Irak en we lopen daar aan tegen de doodstraf. Ook in het regeerprogramma stond weer het voornemen om daaraan te werken. Uiteindelijk

lopen die sporen dood, letterlijk of figuurlijk, of resulteren ze in onvoldoende draagvlak. Je komt dus altijd uit op de individuele beoordeling op het moment dat er een verzoek wordt gedaan of op het moment dat iemand zich bij een Nederlandse ambassade meldt. Dan is het plan ook duidelijk, want dan zul je iemand in hechtenis nemen. Dan zul je hem gaan voorgeleiden en een rechtszaak beginnen. Dan loop je wellicht aan tegen alles wat u zegt. Uiteindelijk hebben we ook ervaring met gevaarlijke mensen die weer vrijkomen. Ook dat is namelijk inmiddels gebeurd. We hebben terrorismeverdachten waarvan we vinden dat ze nog steeds een gevaar voor de veiligheid zijn en die wel gewoon rondlopen in onze straten. Het is uiteindelijk een taak van de diensten, politie en anderen om te zorgen dat we daar een toezichtsregime op hebben. Het plan is er; alleen is het niet het ideale plan dat we samen graag zouden hebben, namelijk een plan om te voorkomen dat hier überhaupt een gevaar voor de nationale veiligheid kan ontstaan. Daarom hebben wij tot nu toe heel terughoudend gereageerd op het terugnemen van deze mensen.

Dat brengt mij bij het blokje Iran. Ik zal even kritisch kijken wat ik nog niet in het overzichtsblok heb gemeld, voorzitter, ook gelet op de tijd. Ik heb al gemeld dat ik me morgen in de RBZ in ieder geval zal inspannen voor het op de terrorismelijst plaatsen van de Revolutionaire Garde. We hebben in ieder geval gezien dat een van de landen die daar bezwaar tegen hadden, dat bezwaar heeft laten varen. Ik hoop dat we daar morgen verder in komen. Wat we in ieder geval doen, is andere personen op basis van de mensenrechtensancties morgen op de lijst plaatsen. Daarmee wordt een eerste stap gezet.

Mevrouw **Teunissen** vroeg naar onafhankelijke onderzoekscapaciteit. Wij steunen de fact-finding mission van de VN die gericht is tegen mensenrechtenschendingen in Iran. Het mandaat van die fact-finding mission is afgelopen vrijdag verlengd en uitgebreid, mede dankzij onze steun. Aanvullend zullen we zien op welke wijze we het maatschappelijk middenveld in Iran daadwerkelijk kunnen steunen. Ik ben dus blij dat onze ambassade daar nog actief is om te kijken hoe we daar contact kunnen zoeken met het maatschappelijk middenveld.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Ik heb een vraag over de ondersteuning van het maatschappelijk middenveld. Tegelijkertijd blijft het kabinet wel bezuinigen op het Mensenrechtenfonds. Ik vraag me af of er nog gevolgen van die bezuinigingen worden ervaren, ook voor de steun aan Iran.

Minister **Van Weel**:

Voor zover ik weet niet voor de steun aan Iran, maar ik zal daar in de tweede termijn nog even op terugkomen om dat zeker te stellen.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Betekent dit dat er dan ook echt extra middelen vrijkomen voor die ondersteuning? Of is het gewoon voortzetting van het huidige beleid? Ik denk namelijk dat een intensivering wel hard nodig is.

Minister **Van Weel**:

Naar die intensivering zijn we nu aan het kijken; we zijn nu dus aan het kijken of we meer kunnen doen. Als dat het geval is, zullen we daar ook middelen voor moeten vrijmaken.

Voorzitter. Ik denk dat ik daarmee de vragen over Iran heb beantwoord en dat ik aankom bij Israël en de Palestijnse gebieden.

Mevrouw Van der Werf (D66):

Ik had de minister gevraagd of hij bereid is om Frankrijk te spreken over de satelliet voor de Iraniërs, de Eutelsat.

Minister Van Weel:

Ja, dat is een terecht punt. Daar ben ik toe bereid. Frankrijk heeft al aangekondigd dat ze die beschikbaar willen maken voor Iraniërs. Ik zal kijken of we daar nog steun aan kunnen verlenen en of daar nog iets voor nodig is, maar de toezegging heeft Frankrijk al gedaan.

Dan kom ik bij Israël en de Palestijnse gebieden, het derde en laatste blokje over het Midden-Oosten. Daarna heb ik nog één blokje. Dat is het kortste blokje, voorzitter, zeg ik ter uwer geruststelling. We zijn over naar fase 2 van het Gaza-vredesplan. Zoals gezegd steunt de regering op dit moment de implementatie van dit plan. Het is het enige geloofwaardige plan dat er is geweest sinds het begin van de oorlog op 7 oktober 2023 dat kan leiden tot in ieder geval een verbetering van de situatie in Gaza, maar uiteindelijk ook tot een situatie waarin we kunnen praten over toewerken naar een tweestatenoplossing.

We hadden graag de Board of Peace onderschreven en we waren er graag lid van geweest, ware het niet — daar hadden we het al even over — dat het mandaat wat ons betreft nu echt te breed is. Het ziet niet alleen maar op Gaza en daarmee lijkt het ook te concurreren met de VN-Veiligheidsraad. Dat vinden wij niet wenselijk. Mocht het mandaat teruggebracht worden tot de grenzen van de resolutie waarin de Board of Peace werd genoemd, dan kunnen we die positie alsnog heroverwegen. Daarom doe ik de deur op dit moment niet 100% dicht. Het niet-aanwezig zijn heeft namelijk ook nadelen. We hebben namelijk nu een Gaza Executive Board, waarin ook Sigrid Kaag zitting heeft. We hebben een National Committee for the Administration of Gaza, bestaande uit Palestijnen die nu verantwoordelijk worden voor het dagelijks bestuur van de Gazastrook. Dat is natuurlijk een beweging die wij wel ondersteunen en waar we graag onderdeel van waren geweest om daar ook mede sturing aan te kunnen geven. In de Committee for the Administration zit dus nadrukkelijk Palestijnse betrokkenheid. Dat is voor ons van groot belang en daarmee een welkome stap.

Het belangrijkste voor ons nu met het aanvangen van fase 2 nu alle gijzelaars zijn teruggekeerd, is onverwijlde humanitaire toegang, het openen van de Rafah Crossing. Daar is nu sprake van. Laten we hopen dat dat nu ook echt de komende uren, dan wel dagen, gaat gebeuren, en dat we toe gaan werken naar een plan voor de wederopbouw van Gaza en het ontwapenen van Hamas. Wat dat laatste betreft: dat blijft — en dat heb ik eerder in debatten met uw Kamer gezegd — het moeilijkste punt. Hoe krijg je Hamas zover dat ze de wapens neerleggen? Het alternatief voor het ont-

wapenen van Hamas, namelijk dat zelf gewapend gaan doen, zie ik er niet van komen.

Wat ik wel zie gebeuren is de ISF, de International Stabilization Force, die ook wordt genoemd in de VN-Veiligheidsraadresolutie. Inmiddels heb ik onder andere van mijn Indonesische collega begrepen dat de plannen over hoe die force in te zetten in Gaza in gestaag tempo vorderen.

Houdt het staakt-het-vuren daarmee stand? Ja, maar er zijn nog wel beschietingen. Ja, die beschietingen zijn ook over en weer. En ja, daar vallen ook slachtoffers bij en helaas ook burgerslachtoffers. Er is echter wat ons betreft maar één weg te gaan en dat is een verdere implementatie van het vredesplan, om te zorgen dat de situatie compleet tot rust komt en dat het Israëlische leger zich terug zal trekken uit Gaza. Daar zullen wij ons voor inzetten.

We hebben ook een hoop vragen schriftelijk afgedaan, dus ik denk dat ik hiermee de belangrijkste heb gehad.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Even over de toegang tot hulp. De minister sprak over Rafah en dat daar hopelijk weer toegang toe wordt verleend. Tegelijkertijd geldt nog steeds dat verbod van Israël op die 37 hulporganisaties, waaronder Artsen zonder Grenzen. Er is nu een motie van de heer Bamenga door de Kamer aangenomen over diplomatieke druk uitoefenen op Israël om ervoor te zorgen dat de toegang weer komt en het verbod van tafel gaat. Mijn vraag is: waarom veroordeelt het kabinet niet heel hard dat de toegang is geweigerd en dat Israël dit nu inzet als een politiek instrument?

Minister Van Weel:

Naar mijn weten hebben wij dat gedaan, en anders herhaal ik dat hier nog een keer. We begrijpen de veiligheidszorgen van Israël, daar waar het gaat om mogelijke verwevenheid van organisaties met Hamas, zeker in de gebieden waar Hamas de dienst uitmaakt. Het is ook bijna onvermijdelijk, zou ik bijna willen zeggen. Tegelijkertijd vinden wij de route die Israël hiervoor heeft gekozen, namelijk het weren van organisaties die niet voldoen aan de registratieplicht, niet de goede. Dat vinden alle Europese landen en we roepen er dus ook allemaal individueel toe op, maar ook in EU-verband. Dat zullen we ook morgen weer doen in de Raad Buitenlandse Zaken. Ik denk dat mevrouw Kallas die opdracht ook weer van ons allemaal meekrijgt.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Het is goed om te horen dat het kabinet de druk in ieder geval met woorden opvoert, maar dit verbod geldt al sinds 1 januari en we zien dat Israël nog op geen enkele manier heeft geluisterd naar die woorden. Mijn vraag is dus of het kabinet ook bereid is tot extra maatregelen — denk aan sancties — om ervoor te zorgen dat die hulporganisaties ook daadwerkelijk toegang krijgen. Elke dag waarop dit voortduurt heeft namelijk directe gevolgen voor de overlevingskansen van de mensen daar.

Minister Van Weel:

Voor sancties is op dit moment echt geen draagvlak op basis van alleen deze wet. De beste weg om dit nu te adresseren, los van wat wij als Europese Unie zullen doen

en uitdragen en los van wat we bilateraal doen, is ervoor zorgen dat dit via de Board of Peace nu een van de belangrijkste onderwerpen wordt en dat er druk wordt gelegd, ook op Israël. Weer kom ik er dan op terug dat ik het jammer vind dat wij daar niet bij kunnen zijn, hoewel ik daar volledig achter sta vanwege de bezwaren die ik eerder had. Maar uiteindelijk zal vanuit die administrative committee, geleid door Palestijnen, ook dit signaal naar de Gaza Executive Board gaan, die uiteindelijk aan de Board of Peace zal vragen of die ervoor kan zorgen dat die toegang onverwijld weer op gang komt.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Voorzitter, tot slot op dit punt. Nederland kan natuurlijk zelf acties ondernemen. Het punt is het volgende. Het is volgens het internationaal recht de plicht van landen om hulp toe te laten. Is het kabinet niet van mening dat we, als we dat niet doen, dus als we ons niet krachtig uitspreken dat er hier sprake is van een schending van het internationaal recht, als Nederland daar dan nu zelf als land geen duidelijke grens trekt en als Nederland geen extra maatregelen neemt, die straffeloosheid die we steeds bij Israël zien eigenlijk faciliteren?

Minister Van Weel:

Ik ga niet elke keer als alleen Nederland zijnde hier maar maatregelen en sancties aankondigen. We hebben een peace plan dat voorziet in ongehinderde humanitaire toegang. Daarvan is op dit moment geen sprake. Dan is het aan ons, dus aan alle landen die zich daaraan hebben gecommitteerd en ook aan de hele EU, om een weg te vinden om dit wel op gang te brengen. Dat is mijn gremium. Ik kan wel elke keer als Nederland alleen sancties instellen, maar dat verandert de situatie niet. En ja, er is altijd ontzettend veel druk op Israël nodig om uiteindelijk dit soort wijzigingen aan te brengen — dat hebben we de afgelopen jaren gezien, maar ook verder in het verleden — maar die druk moet je dan wel met z'n allen uitoefenen. Ik denk dat dit een punt is waar we het allemaal over eens zijn, ook de Amerikanen. Ik vind dat dit iets is wat de Board of Peace heel hoog op zijn lijst moet zetten. Er is ook geen enkel excuus meer om het niet te doen, zeker nu de laatste gijze-laar is teruggekeerd naar Israël en er daarmee aan alle voorwaarden van fase 1 is voldaan. Op de inhoud ben ik het er dus absoluut mee eens, maar de manier waarop is wat mij betreft echt in multilateraal verband, dus via de EU en via de Board of Peace.

Mevrouw Van der Werf (D66):

Even los van het verband waarin dat dan moet: tot nu toe gaat het bij zo'n embargo steeds over producten uit illegale nederzettingen, maar het zou natuurlijk veel effectiever zijn als je dat breder zou kunnen trekken naar bijvoorbeeld diensten en investeringen. Nu zeggen verschillende experts dat je dat op nationaal niveau zou kunnen verbreden en wellicht zou dat meer effect sorteren dan als we het alleen maar over een aantal producten hebben. Kan de minister daarop reageren?

Minister Van Weel:

Dat is een nieuwe vraag. Op dit moment zijn wij, naar aanleiding van de gesprekken die we in de Kamer hebben gehad, bezig om te werken aan een nationaal handelsver-

bod voor producten uit bezette gebieden. Ik heb u geschreven dat we in de laatste fase daarvan zitten. We hebben de wetgevingstoetsen doorlopen en dat betekent dat we daarmee aanstonds naar buiten kunnen. Het lijkt mij niet handig om dat nu weer aan te passen voor diensten, want daarmee houden we dit proces op, maar ik ben best bereid om te kijken naar wat u hier noemt. Wel moeten we even voor ogen houden waar die sancties voor bedoeld zijn. De sancties op de handel uit illegale nederzettingen zien op de situatie op de Westbank, terwijl we het hier hebben over de toegang voor hulporganisaties tot Gaza. Ik zou het ene dus niet met het andere willen vermengen, maar nogmaals, ik ben bereid om er in een verslag op terug te komen in hoeverre uitbreiding tot diensten hier überhaupt een mogelijkheid zou zijn.

Mevrouw Van der Werf (D66):

Daar ben ik zeker in geïnteresseerd. Het kan wat mij betreft ook in de tweede termijn, later vanavond. Het gaat mij om het effect van mogelijke sancties. Ik denk dat dat effect kleiner zal zijn als je ze beperkt tot alleen producten dan als je ze uitbreidt. Ik vind het wel interessant om te horen hoe de minister en dit kabinet daarover denken.

Mevrouw Dobbe (SP):

Over de toegang van hulporganisaties en het nog steeds blokkeren van humanitaire hulp voor de Gazastrook, wat een oorlogsmisdaad is, zegt de minister: ja, dat vinden wij ook verkeerd en dat veroordelen wij ook, maar we gaan geen maatregelen nemen want we kunnen niet elke keer met een lijst maatregelen komen. Nou, ik kan u zeggen, minister, dat de lijst met maatregelen die Nederland vanwege oorlogsmisdaden heeft genomen tegen de Israëlische regering, toch vrij kort is. Volgens mij is dat niet eens een lijst te noemen. Maar we hoeven dus geen maatregelen te nemen, omdat we ons vertrouwen toch ineens leggen in de Board of Peace. Hoe ziet de minister dat dan precies voor zich? Gaat de Board of Peace, met op dit moment Netanyahu en Loekasjenko daarin, Israël nog een keer waarschuwen dat het zo echt niet verder kan? En geloof hij in dit scenario? Is het niet gewoon tijd om ook als Nederland wat maatregelen te gaan nemen?

Minister Van Weel:

Ik ga niet nog een keer uitleggen waarom wij niet elke keer als Nederland in ons eentje continu over maatregelen moeten spreken. Ja, de Board of Peace is op dit moment het orgaan met de meeste invloed op wat er in Gaza gaat gebeuren. We kunnen lacherig doen over Loekasjenko's et cetera, en daar kan ik tot op zekere hoogte in meegaan, maar in die Board of Peace zit een kritische massa van landen, waaronder alle landen in de regio, die echt zeer gebaat zijn bij stabilisatie in Gaza en uiteindelijk een Palestijnse staat. De druk moet uiteindelijk via dat gremium worden opgebouwd. Daar hangt een executive board onder, waar onze eigen Sigrid Kaag in zit, die ook gaat constateren wat er misgaat, bijvoorbeeld in de toegang van humanitaire goederen. Daar hangt een Palestijns comité onder dat de dagelijkse leiding heeft over de situatie in Gaza. Daar komen de signalen binnen als het niet goed gaat met de humanitaire hulp, of als het juist wel goed gaat. Dat is nu eenmaal het mechanisme waar je nú de meeste hands-on informatie en invloed hebt op de situatie in Gaza.

Dit is dus mijn worsteling; ik leg het nog maar een keer uit. Je kunt er niet bij zijn. Dat is moreel gezien volledig verdeelbaar en goed. Maar voor al die landen in de regio — Jordanië, Egypte, Qatar, Saudi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten — was het de reden om wel mee te doen. Zij hechten ook aan de situatie op de grond en denken: ik moet daarbij zijn omdat ik anders het geluid niet kan laten horen en de druk van de Amerikanen op Israël niet heb, die nodig is om verandering te krijgen. Dat is waarom ik geloof dat die Board of Peace op dit moment de meeste invloed heeft op het gedrag van Israël, meer dan wij op dit moment nationaal kunnen doen. Dat maakt niet dat we ons niet uitspreken. Dat maakt ook niet dat we niet iets vinden van dingen. Dat maakt wel dat ik denk dat daar de meeste hoop op gevestigd is op dit moment.

Mevrouw Dobbe (SP):

Nou, dat maakt blijkbaar ook dat deze minister zelf weer geen maatregelen wil nemen. Daar vragen wij al twee jaar om, maar die zijn nog praktisch niet genomen door de Nederlandse regering, ondanks het feit dat wij daar al twee jaar om vragen. We hebben nu dus een Board of Peace. Wij vinden dat een soort gedrocht — ik kan het niet anders noemen — dat Trump heeft gecreëerd, waar ook Netanyahu in zit. Die gaat blijkbaar een miljard dollar betalen om daaraan deel te nemen, want dat waren de voorwaarden. Landen als Canada mochten er niet meer in, want die waren te kritisch op de VS. Dat is nu de Board of Peace. En de minister heeft het vertrouwen dat die Board of Peace, waar Netanyahu dus in zit, Israël gaat aanspreken om bijvoorbeeld te zorgen voor humanitaire toegang tot de Gazastrook. Dat vind ik ongeloofwaardig.

Dan een tweede vraag. Ik heb gevraagd naar de medische evacuatie van kinderen. Ik zal het weer vragen aan de minister. Hij neemt de hele maand januari de tijd, tot de laatste dag, om te komen met de brief die in januari zou komen. We hebben die brief immers nog steeds niet gehad en januari is bijna afgelopen.

De voorzitter:
En de vraag is?

Mevrouw Dobbe (SP):
Welke informatie heeft de minister nog nodig?

Minister Van Weel:

U krijgt gewoon een brief. Die krijgt u van de staatssecretaris voor Buitenlandse Handel, mede namens mij. Zo hebben we dat afgesproken. Die krijgt u in januari. Waar voldoe ik niet aan uw verzoek?

De voorzitter:
Tot slot, kort.

Mevrouw Dobbe (SP):

Dit gaat natuurlijk een beetje in een rare vorm. Wij hebben een debat gehad en die brief is toegezegd door de minister. De capaciteit in de regio zou nog een keer onderzocht worden. Hij is nu al zes weken bezig, geloof ik, als het niet al langer is, met het onderzoeken van de capaciteit in de

regio, terwijl al duidelijk is dat die capaciteit in de regio onvoldoende zal zijn, hoeveel steun wij daar op dit moment ook aan verlenen, wat overigens heel goed is om te doen. Maar die capaciteit is dus onvoldoende. Nou, zes weken geleden ...

De voorzitter:

Nu moet u wel even een vraag stellen, want die betogen duren echt te lang.

Mevrouw Dobbe (SP):

Welke informatie is er nog nodig om de capaciteit in kaart te brengen? Dat was mijn vraag. Ik heb die ook in vorige debatten gesteld, maar ik krijg er gewoon geen antwoord op.

Minister Van Weel:

U krijgt in januari een brief zoals gevraagd en zoals toegezegd. Daar zal al die informatie in komen te staan.

De heer Van Baarle (DENK):

In het debat dat we hier in de Tweede Kamer voeren over Israël en de misdaden die Israël pleegt tegen de Palestijnen, horen we een Nederlandse regering die eigenlijk al heel lang zegt: we moeten een dialoog blijven voeren en wellicht in Europees verband iets zeggen. We zien dat de behandeling van de Palestijnen door Israël in de afgelopen tijd alleen maar slechter, slechter en slechter is geworden. Wanneer breekt deze minister nou eindelijk met de omgang met Israël die we de afgelopen tijd hebben gezien? Wanneer gaat Nederland zich nou actiever uitspreken en ook gewoon harde maatregelen bepleiten?

Minister Van Weel:

Ik geloof in het beleid dat wij voeren: druk en dialoog. Daarmee staan we niet alleen. Dat doen we ook in Europees verband. Daarmee valt Nederland helemaal niet uit de toon bij de landen om ons heen. We moeten realistisch zijn over wat effect heeft. We moeten duidelijk zijn over misstanden die we zien. We moeten proberen invloed te hebben op het verbeteren van de situatie. Dit is de koers die wij daarvoor kiezen. Op dit moment zie ik geen reden om daarvan af te wijken of om een compleet andere koers te varen dan andere Europese landen.

De heer Van Baarle (DENK):

Als we kijken naar het effect van dat beleid, dan is dat in ieder geval dat Israël de afgelopen tijd niet is gestopt met het vernietigen van Gaza, want een enorm deel van Gaza is al vernietigd. Tienduizenden Palestijnen komen niet meer terug omdat ze zijn vermoord. Israël is niet gestopt met het plegen van die genocide. Het annexeren van land op de Westelijke Jordaanoever en het wegpesten, vernederen en aanvallen van Palestijnen door kolonisten gaan maar door. Hoe kan deze minister dan zeggen dat het effectief is? Gaza is vernietigd. Op de Westelijke Jordaanoever gaat het stelen van land maar door. Dat is toch niet effectief? Voor onze ogen wordt het Palestijnse volk verdreven en nog steeds vermoord.

Minister Van Weel:

Ik heb niet de illusie dat wij elke gedraging van Israël kunnen voorkomen. Wel kunnen we gedragingen veroordelen. Ook moeten we gezamenlijk druk zetten om gedrag te veranderen. Uiteindelijk is druk, met de Amerikanen voorop, op Israël de reden geweest dat we een staakt-het-vuren hebben, dat het tot nu toe houdt, weliswaar met tekortkomingen. Het is de reden dat we nu een plan hebben dat toewerkt naar fase 2. Het is ook de reden dat we Israël kunnen aanspreken op wat er gebeurt op de Westbank. Een maand geleden hebben we in ieder geval enige positieve signalen gehad over harder optreden tegen geweld van kolonisten. Op die manier doe je aan druk en dialoog. Daar geloof ik meer in dan in nu all-out doen alsof wij in ons eentje als Nederland allerlei sancties kunnen opleggen waarmee het gedrag van Israël wordt beïnvloed. Nogmaals: uiteindelijk is de Board of Peace het gremium waarvan ik denk dat het de grootste druk op Netanyahu uitoefent. Dat is ook hoe de Arabische landen het zien en waarom ze daaraan deelnemen.

De voorzitter:

Tot slot.

De heer Van Baarle (DENK):

Voor onze ogen is een genocide aan de gang in Gaza. Tienduizenden Palestijnen zijn vermoord. De Nederlandse regering is trots op zichzelf omdat ze in die meer dan twee jaar tijd heeft gevraagd om een staakt-het-vuren. Voor onze ogen wordt het land van de Palestijnen afgepakt, maar deze regering is er trots op dat ze aan diplomatie en druk doet. Het is niet effectief. De Palestijnen worden nog uitgemoord en verdreven. De regering zou de moed moeten tonen door internationaal voorop te lopen, door druk uit te oefenen op Israël, door te stoppen met het kopen van wapens van Israël, door harde nationale sancties in te stellen en door Europees ook harde sancties te bepleiten. Dat is nodig. Als de regering op deze manier doorgaat en als de regering en al die andere westerse regeringen zo slap blijven, zeg ik u: de misdaden van Netanyahu gaan niet stoppen.

Minister Van Weel:

Ik hoorde geen vraag, maar ik ben het niet met u eens. Laat ik dat dan in ieder geval als antwoord geven.

De voorzitter:

Vervolgt u uw betoog.

Minister Van Weel:

Dat brengt mij bij het laatste kopje: diplomatieke vertegenwoordiging en consulaire. De vraag van de heer Dekker was hoe ik het sluiten van diplomatieke posten kan rijmen met de enorme uitdagingen waarvoor we onszelf nu zien staan. Ik snap die vraag. Het lijkt ook tegenstrijdig. Maar de bottomline is dat ook ik me heb te verhouden tot de financiële reeksen die zijn afgesproken in de huidige kabinetsperiode. Die behelzen een forse taakstelling voor het beleidsdepartement, die we niet helemaal níét kunnen afwentelen op de posten. Daarom hebben we bekeken waar we onze prioriteiten moeten leggen. Die prioriteitsstelling heeft uiteindelijk geleid tot de lijst met posten die nu in gevaar zijn. Dat is gebaseerd op waar wij denken dat we de meeste impact

hebben, en waar het de minste impact heeft als we er niet meer aanwezig zijn. Dat is eigenlijk een continu proces. Zelfs als je nu zegt "geef al het geld terug dat met het sluiten van de posten gemoeid was", dan nog zou ik zeggen: geef me dan de gelegenheid om te bekijken of we niet elders een nieuwe post moeten openen in plaats van per se de posten open te houden die wij blijkbaar als laagste op onze prioriteitenlijst hadden staan. Want dat is niet automatisch de beste keuze. In algemene zin — dat merk ik aan mijn collega's — heeft Nederland de luxe van een enorm uitgebreid postennetwerk, ook in vergelijking met andere Europese landen. Daar hebben we enorm veel profijt van.

De heer Dekker (FVD):

Is dat onomkeerbaar of is het bij een andere begrotingsomgeving, met meer ruimte, nog terug te draaien?

Minister Van Weel:

Alles is omkeerbaar. We zijn in het verleden weggegaan uit landen; denk aan Syrië, waarnaar we, afhankelijk van de situatie, wellicht binnenkort zouden willen terugkeren, juist om de dialoog te voeren. Dat geldt dus voor al die posten. Ik heb uitgebreid intern navraag gedaan over het openhouden van de posten, en dat geldt zeker niet voor die vier, maar alles is omkeerbaar.

De heer Stoffer vroeg of we niet veel meer zouden moeten doen om onze eigen bedrijven wereldwijd te positioneren en of het postennetwerk daar niet meer voor kan betekenen. De vragen wat betreft de NBSO's had ik deels al schriftelijk beantwoord. Met behulp van economische diplomatie, het handelsinstrumentarium, Support International Business, de Strategische Meerjarige Marktbewerking en alle handelsmissies die staatssecretaris De Vries op dit moment uitvoert, zetten we ons continu in om het bedrijfsleven wereldwijd te positioneren. Dat doen we vanuit Den Haag en vanuit het postennetwerk. Dat werd afgelopen jaar weer zeer gewaardeerd door het bedrijfsleven. We zetten in op een assertief handelsbeleid. Het Nederlands verdienvermogen staat daarbij op de eerste plaats. We blijven onze bedrijven onverminderd steunen en kiezen voor een scherpe focus op de markten en thema's waarbij Nederlandse kennis en kunde het verschil kunnen maken. Op 28 mei van afgelopen jaar is de beleidsagenda buitenlandse handel aan uw Kamer gestuurd. Daarover is op dit moment een SO gaande met de staatssecretaris voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp. Korthedshalve zou ik daarnaar willen verwijzen.

Voorzitter. Dan rest mij nog de appreciatie van de amendementen.

De voorzitter:

Nou, ik dacht dat we die straks bij de appreciatie van de moties zouden kunnen behandelen. O, de heer Dekker heeft nog vraag.

De heer Dekker (FVD):

Eén vraag uit mijn eerste termijn is nog niet beantwoord; de andere is schriftelijk beantwoord. Die vraag gaat over het idee van een nationaalbelangtoets. De heer Markuszower heeft het daar ook over gehad. In mijn betoog heb ik voorgesteld om bij beleidsvoorstellen standaard, bijvoor-

beeld in de BNC-fiches, een kopje op te nemen met een toets voor het Nederlands belang.

Minister **Van Weel**:

Ik vind eigenlijk dat dat bij alles wat wij doen, een rol moet spelen. De nationale belangen moeten vooropstaan. Dat was ook onderdeel van mijn inleidende tekst. Wij moeten meer gaan denken in belangen. Ik denk niet dat daar een specifiek vinkje voor nodig is. Maar als u mij vraagt of ik het idee ondersteun dat nationale belangen een rol moeten spelen in al het nieuwe beleid dat wij maken, dan is mijn antwoord: absoluut.

De heer **Boswijk** (CDA):

De minister refereerde in zijn inleiding kort aan Chili. Hij zei dat hij daar nog op terug zou komen.

Minister **Van Weel**:

Ik bedacht mij later in het debat dat ik dat al schriftelijk heb gedaan.

De heer **Boswijk** (CDA):

Helder. Ik dacht dat er nog meer kwam. Jammer.

De **voorzitter**:

Dat kunt u nog even nalezen.

Minister **Van Weel**:

Wij ondersteunen uw oproep in ieder geval, zeg ik via de voorzitter tegen de heer Boswijk.

De **voorzitter**:

Dat betekent dat we gaan beginnen aan de tweede termijn van de Kamer. De eerste spreker is mevrouw Van der Werf. Mevrouw Van der Werf zit niet op te letten. Mevrouw Piri.

Mevrouw **Piri** (GroenLinks-PvdA):

Ik zeg het even eerlijk. Dit debat stond gepland tot 23.00 uur. Ik was ervan uitgegaan dat er ergens voor het voorlezen van de moties nog een dinerpauze zou zijn. Ik ben dus nog niet klaar met mijn moties, maar mevrouw Van der Werf misschien wel. Graag een korte schorsing van tien of vijftien minuten, zodat we de moties kunnen afmaken voordat we doorgaan, of een dinerschorsing. Dat zou ik wel fijn vinden.

De **voorzitter**:

Het maakt mij helemaal niets uit. Ik had bedacht dat we nu de moties kunnen doen, zodat de minister de beantwoording tijdens de dinerpauze kan voorbereiden, maar ik vind het ook prima om nu te schorsen voor de dinerpauze.

Mevrouw **Van der Werf** (D66):

Ik vond het tussenvoorstel dat net werd gedaan niet gek. Ik kan nu twee moties indienen, maar ik vind wel dat alle collega's de gelegenheid moeten hebben gehad om de moties af te maken.

De **voorzitter**:

Een schorsing van tien minuten?

De heer **Van der Burg** (VVD):

Ja, tien minuten schorsen.

De **voorzitter**:

Oké. Dan gaan we tien minuten schorsen.

De vergadering wordt van 18.16 uur tot 18.25 uur geschorst.

De **voorzitter**:

We gaan verder met de tweede termijn van de Kamer, met als eerste spreker mevrouw Van der Werf van D66.

Mevrouw **Van der Werf** (D66):

Dank, voorzitter. Twee moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Nederland de eerste twee fasen van het speciaal tribunaal voor het misdrijf van agressie tegen Oekraïne faciliteert;

overwegende dat voor de daaropvolgende operationele fase nog geen definitief gastland is vastgesteld;

overwegende dat onzekerheid over huisvesting kan leiden tot vertraging van de operationele fase van het tribunaal;

van mening dat Nederland als gastland van internationale hoven een bijzondere verantwoordelijkheid draagt voor de continuïteit en effectiviteit van internationaal strafrechtelijke mechanismen;

verzoekt de regering zich actief in te zetten om Nederland als voorkeurslocatie te positioneren voor de huisvesting van het agressietribunaal in alle fasen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Werf, Piri, Boswijk en Van der Burg.

Zij krijgt nr. 46 (36800-V).

Mevrouw **Van der Werf** (D66):

Voorzitter.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de veiligheidssituatie in Syrië volatiel blijft en dat het centrale gezag in delen van het land beperkt is;

overwegende dat Syriërs behoefte hebben aan stabiliteit, basisdiensten en inclusief bestuur, met waarborging van de rechten van minderheden;

van mening dat versterking van lokaal bestuur bijdraagt aan bescherming van lokale gemeenschappen en het voorkomen van verdere escalatie, mits dit plaatsvindt binnen het kader van de territoriale integriteit van Syrië;

verzoekt de regering zich bilateraal en in multilateraal verband in te zetten voor de versterking van lokaal bestuur in Syrië om stabiliteit te bevorderen, escalatie te voorkomen en lokale gemeenschappen beter te beschermen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Werf, Van der Burg, Piri en Boswijk.

Zij krijgt nr. 47 (36800-V).

Dank u wel. Dan is nu het woord aan de heer Klos, ook van D66.

De heer Klos (D66):

Dank, voorzitter. Twee moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Eurocommissaris Kubitius van Defensie heeft opgeroepen tot een Europese veiligheidsraad om zo te komen tot snellere besluitvorming wanneer de veiligheid van de EU daarom vraagt;

overwegende dat de huidige en toekomstige veiligheidssituatie van de Europese Unie vraagt om adequate en snelle besluitvorming op het gebied van veiligheid en defensie en dat een Europese veiligheidsraad daaraan kan bijdragen;

verzoekt de regering om in Europees verband naar draagvlak te zoeken voor een Europese veiligheidsraad,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Klos, Van der Werf, Boswijk, Van der Burg en Piri.

Zij krijgt nr. 48 (36800-V).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Europese Commissie plannen van de EU en de VS heeft gedeeld met de lidstaten, waarin wordt gesproken over een mogelijk versneld lidmaatschap van Oekraïne van de Europese Unie als onderdeel van een herstelplan;

overwegende dat de Ierse minister van Europese Zaken, namens Ierland als aankomend voorzitter van de Raad van de Europese Unie, heeft aangegeven dat indien Oekraïense vredesbesprekingen een eerdere datum van toetreding tot de Europese Unie vereisen, de Europese Unie daarnaartoe moet werken;

verzoekt de regering zich binnen de EU constructief en positief op te stellen ten aanzien van een eventuele (gefa-seerde) toetreding van Oekraïne tot de EU, indien dit onderdeel uitmaakt van een duurzaam en breed gedragen vredesakkoord, met inachtneming van voldoende waarborgen op het gebied van rechtsstaat, financiën en veiligheid bij volledige toetreding,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Klos, Piri en Boswijk.

Zij krijgt nr. 49 (36800-V).

Dank u wel.

De heer Klos (D66):

Dank u wel.

De voorzitter:

Dan is nu het woord aan de heer Van der Burg namens de VVD.

De heer Van der Burg (VVD):

Voorzitter. Eén motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het Iraanse regime de recente vreedzame protesten op brute wijze neerslaat;

overwegende dat de aanwezigheid van Iraans diplomatiek personeel met verifieerbare banden met inlichtingendien-

sten, zoals de MOIS of de IRGC, een direct risico vormt voor de veiligheid van de Iraanse diaspora in Nederland;

overwegende dat misbruik van de diplomatieke status voor inlichtingenactiviteiten onacceptabel is en de integriteit van diplomatieke betrekkingen ondermijnt;

verzoekt de regering om de diplomatieke visa van Iraans personeel met verifieerbare banden met Iraanse inlichtingenagentschappen in te trekken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Burg, Hoogeveen, Boswijk, Van der Werf, Ceder en Stoffer.

Zij krijgt nr. 50 (36800-V).

Dank u wel. Dan is nu het woord aan mevrouw Piri van GroenLinks-PvdA.

Mevrouw **Piri** (GroenLinks-PvdA):

Dag, voorzitter. Ik heb moties die ongetwijfeld heel veel collega's hadden willen meetekenen, maar daar was geen tijd voor.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Nederland een voortrekkersrol moet spelen in Europa, zeker in een tijd van grote geopolitieke ontwikkelingen;

overwegende dat Nederland in het najaar van 2029 voorzitter van de Raad van de EU is;

spreekt uit dat het volgende kabinet een bewindspersoon voor Europese Zaken zou moeten hebben,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Piri.

Zij krijgt nr. 51 (36800-V).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de internationale rechtsorde onder ernstige druk staat;

constaterende dat de regering de grondwettelijke taak heeft de ontwikkeling van de internationale rechtsorde te bevorderen;

overwegende dat de internationale rechtsorde alleen beschermd kan worden als landen deze actief verdedigen;

verzoekt de regering om zowel nationaal als binnen EU-verband altijd ondubbelzinnig en consistent op te komen voor eerbiediging van het internationaal recht,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Piri, Teunissen, Dobbe en Van der Werf.

Zij krijgt nr. 52 (36800-V).

Mevrouw **Piri** (GroenLinks-PvdA):

Ik moet zeggen dat ik het best intimiderend vind om hier vier mannen tegenover me te hebben staan, maar ik ga door naar mijn laatste motie, die zij alle vier meegetekend hebben. Die gaat over de Koerden. We hebben daar hier ook een debat over gehad. Voor de mensen die kijken: Jin, Jiyan, Azadi. Ik zie hier in de Kamer ook heel breed steun om de Koerden niet in de steek te laten.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Koerden sinds 2012 een vorm van zelfbestuur hebben in Syrië;

overwegende dat Koerden in Syrië een cruciale bondgenoot waren in de strijd tegen IS en de ontmanteling van het kalifaat;

verzoekt het kabinet om rekening te houden met de historische context en aan te blijven dringen op garanties voor de veiligheid en lokale rechten van Koerden in Rojava,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Piri, Van der Burg, Boswijk, Van der Werf, Teunissen, Dobbe, Stoffer, Ceder en Hoogeveen.

Zij krijgt nr. 53 (36800-V).

Mevrouw **Piri** (GroenLinks-PvdA):

Tot slot, voorzitter. Dank voor de beantwoording door de minister en dank voor de toezegging over Matra.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan is nu het woord aan de heer De Roon, van de PVV. O, ik zie dat er nog een interruptie is. Is die nog voor mevrouw Piri? Nee, het is een punt van orde.

De heer **Stoffer** (SGP):

Het is ons toch gelukt om Piri enigszins het gevoel te geven dat ze niet wist wat er ging gebeuren; dat was overigens helemaal niet aan de orde.

Ik zou graag ook onder de briljante motie van de heer Van der Burg komen te staan. Het mag van hem.

De **voorzitter**:

De heer Van der Burg knikt, dus dat komt helemaal goed. Dan alsnog de heer De Roon.

De heer **De Roon** (PVV):

Ook van mijn kant dank aan de minister voor de beantwoording van de gestelde vragen en de geplaatste opmerkingen. Ik ben het nog niet helemaal met alles eens, dus ik ga daar toch nog wat over zeggen.

In de eerste plaats is er de kwestie van de islamitische predikers die hier komen om onze democratische rechtsstaat te bedreigen met hun gepraat. Het valt op dat de komst van zo'n persoon pas een probleem wordt als daar in de media aandacht aan wordt besteed. Wij als PVV willen dat de regering daar gewoon eerder op reageert. We willen dat die daar alert op is en dat die wanneer een ambtenaar constateert dat er zo'n vent aankomt, niet afwacht of het een probleem wordt in de media, maar onmiddellijk de komst van die persoon belet. Vandaar de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de tijd rijp is om daadkrachtig op te treden tegen islamitische predikers die Nederlandse staatsburgers of onze democratische rechtsstaat bedreigen;

verzoekt de regering om direct inreisverboden in te stellen tegen deze personen indien zij aankondigen naar Nederland af te reizen en hen te registreren als ongewenste vreemdelingen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid De Roon.

Zij krijgt nr. 54 (36800-V).

Dank u wel.

De heer **De Roon** (PVV):

Dan ga ik door naar het volgende punt. Dat betreft het Ottawaverdrag inzake landmijnen. De regering heeft dus in de schriftelijke reactie aangegeven te betreuren dat dat verdrag door een aantal landen, onder andere door Litouwen, is opgezegd, maar daar wordt meteen bij gezegd: we begrijpen de context wel. Maar als je begrip hebt voor de context waarin Litouwen verkeert, waarom betreur je het dan? Waarom durft de minister nou niet volledig achter die NAVO-bondgenoten aan de oostflank te gaan staan? Waarom zegt hij niet: ik heb er begrip voor en ik steun dat deze NAVO-bondgenoten dat doen, aangezien ze niet alleen zichzelf beschermen, maar uiteindelijk ook onze veiligheid? Waarom toont de minister dus niet wat meer lef? Waarom steunt hij de NAVO-bondgenoten niet volledig? Waarom wacht hij met het eventueel terugtrekken uit het Ottawaverdrag totdat het echt noodzakelijk is? Als we daar zijn, is het namelijk te laat. De minister zegt nu in feite: we gaan pas naar de inzet van landmijnen kijken als we al in een artikel 5-situatie zitten en de raketten ons om de oren vliegen. Dat is geen goede zaak. Daarom dien ik deze motie in.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Baltische staten, Polen en Finland uit het Ottawaverdrag zijn gestapt, dat de productie, de opslag en het gebruik van antipersoonsmijnen verbiedt;

overwegende dat Nederland, gezien de rap toenemende instabiliteit en onveiligheid in de wereld, over meer opties moet beschikken om het eigen en het NAVO-grondgebied te verdedigen;

verzoekt de regering om zich uit het Ottawaverdrag terug te trekken en daarvoor de benodigde stappen te nemen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid De Roon.

Zij krijgt nr. 55 (36800-V).

De heer **De Roon** (PVV):

Dan kom ik bij de Russische schaduwvloot. We zien uit naar het debat morgen met de minister van lenW over dit onderwerp, maar we denken wel dat het van belang is om nu snel te acteren. We komen dus met de volgende motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de afgelopen maanden meerdere Europese landen zijn overgegaan tot het enteren van schepen van de Russische schaduwvloot;

overwegende dat de schepen van de Russische schaduwvloot in de Noordzee een gevaar vormen voor Nederland vanwege het risico op milieuschade, sabotage of spionage;

overwegende dat het enteren van schepen van de Russische schaduwvloot een krachtig signaal afgeeft, risico's kan beperken en laat zien dat ons deel van de Noordzee niet tegen ons gebruikt mag worden;

verzoekt de regering per omgaande harder op te treden tegen voornoemde schepen en deze te enteren voor onderzoek (en eventueel inbeslagname) indien zij zich niet kunnen identificeren of hun registratie niet klopt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid De Roon.

Zij krijgt nr. 56 (36800-V).

De heer **De Roon** (PVV):

Voorzitter, dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan is nu het woord aan de heer Boswijk van het CDA.

De heer **Boswijk** (CDA):

Dank u wel, voorzitter. Aangezien mijn opperhoofd waarschijnlijk toch bezet is, heb ik vier moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat Nederland en de EU zo spoedig mogelijk strategische kwetsbaarheden moeten afbouwen;

overwegende dat het daarom noodzakelijk is om vaker met gelijkgestemde landen kopgroepen te vormen op concrete dossiers zoals grondstoffen, militaire samenwerking en energie;

constaterende dat ambassadeurs van diverse Noord-Europese landen, ofwel Nordic Plus, de behoefte hebben gedeeld om samen te werken met Nederland;

overwegende dat de Tweede Kamer op parlementair niveau structureel contact wil onderhouden met parlementariërs in Noord-Europese landen;

verzoekt de voorzitter om in dit kalenderjaar een contactgroep Noord-Europa op te richten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Boswijk, Van der Burg, Piri, Van der Werf en Hoogeveen.

Zij krijgt nr. 57 (36800-V).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Nederland binnen de Internationale Zeebodemautoriteit (ISA) inzet op het afronden van regelgeving voor diepzeemijnbouw en dat Nederlandse bedrijven hierin vooroplopen;

overwegende dat het uitblijven van duidelijke ISA-regels leidt tot onzekerheid voor verantwoord opererende bedrijven en onze strategische autonomie verder zal ondermijnen;

verzoekt de regering zich samen met gelijkgezinde landen extra in te spannen om de regelgeving binnen de ISA voortvarend af te ronden en daarbij actief op te komen voor Nederlandse bedrijven die investeren in innovatieve en verantwoorde diepzeemijnbouw, en de Kamer elk halfjaar te informeren over de voortgang van de Nederlandse inzet,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Boswijk, Van der Burg, Piri, Van der Werf en Hoogeveen.

Zij krijgt nr. 58 (36800-V).

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Ik heb een korte vraag over deze motie. Kan ik deze motie interpreteren als "tegen diepzeemijnbouw" of als "voor diepzeemijnbouw"?

De heer **Boswijk** (CDA):

Wat mij betreft is het niet zwart-wit. Het is vóór verantwoorde diepzeemijnbouw.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Oké. Dan is duidelijk dat mijn fractie tegen zal stemmen.

De heer **Boswijk** (CDA):

Dat is jammer. Want wat is er op dit moment aan de hand? Een aantal landen is de regelgeving aan het blokkeren en frustreren. Dat zijn de grootmachten waar we het vaak over hebben gehad. Uiteindelijk willen ze om deze regelgeving heen werken. Wat ons betreft moeten we dat niet willen. Tegelijkertijd biedt diepzeemijnbouw wel heel veel kansen voor onze energietransitie, onze herbewapening en noem maar op. Dit is dus een mooie middenweg.

Ik moet heel erg opschieten, zie ik.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Tweede Kamer in 2023 heeft uitgesproken dat de Holodomor, ofwel de door het Sovjetregime opzettelijk veroorzaakte hongersnood in Oekraïne in 1932 en 1933, naar hedendaagse maatstaven te erkennen en te veroordelen is als genocide;

constaterende dat in de gemeente Den Haag een initiatief is genomen om ook in de stad van vrede en recht een gedenkplaats voor de Holodomor op te richten;

verzoekt de regering stappen te ondernemen om een Nederlands monument ter nagedachtenis aan de Holodomor te realiseren, en hier voor de internationale Holodomorherdenking op de vierde zaterdag van november de Kamer over te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Boswijk, Van der Werf, Erkens, Stoffer, Ceder, Piri en Hoogeveen.

Zij krijgt nr. 59 (36800-V).

De heer Boswijk (CDA):

Tot slot, voorzitter, een motie die erg lijkt op de motie van de heer De Roon.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de geloofwaardigheid van sancties afhankelijk is van de handhaving;

overwegende dat de Duitse minister van Buitenlandse Zaken heeft opgeroepen het internationale zeerecht te moderniseren om het ontduiken van sancties op de Russische schaduwvloot tegen te gaan;

overwegende dat de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk inmiddels zijn overgegaan op het onderscheppen van schepen van de Russische schaduwvloot;

verzoekt de regering in navolging van de VS, het VK en Frankrijk de Russische schaduwvloot harder aan te pakken door verdachte olietankers zo mogelijk te onderscheppen en samen met Duitsland op te trekken om te bekijken of eventuele juridische bezwaren hiertegen in het internationale zeerecht kunnen worden weggenomen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Boswijk, Van der Werf, Piri, Erkens, Stoffer en Hoogeveen.

Zij krijgt nr. 60 (36800-V).

De heer Boswijk (CDA):

Tot slot, voorzitter. Heel veel dank aan de minister voor de beantwoording, aan de collega's voor het mooie debat en aan u voor het voorzitten.

De voorzitter:

Dank u wel. Daar gaat u met uw motiequotum! Mevrouw Piri heeft nog een vraag.

Mevrouw Piri (GroenLinks-PvdA):

Ik vraag me iets af over de laatste motie, waar mijn naam onder staat. Wat heeft die met de heer De Roon te maken?

De heer Boswijk (CDA):

Ah, u wordt meteen wakker! U denkt "waar sta ik onder?"

Mevrouw Piri (GroenLinks-PvdA):

Dan kan ik 't misschien nog terugtrekken!

De heer Boswijk (CDA):

Nee, dat was zowaar een heel genuanceerde motie van de heer De Roon, moet ik zeggen. Die motie van de heer De Roon ging over het aanpakken van de Russische schaduwvloot. Ik weet dat de heer De Roon in zijn inbreng het punt heeft aangehaald dat we veel actiever moeten handhaven. Mevrouw Van der Werf heeft dat ook aangehaald en samen met de heer Paternotte heb ik hier vorig jaar voor gepleit. Toen wilde toenmalig minister Veldkamp er nog niet aan. Nu zijn we allebei met een soortgelijke motie gekomen.

Mevrouw Piri (GroenLinks-PvdA):

Tot slot. Voor de volgende keer: voor een verkooppraatje als u mijn fractie onder een motie wil, moet u die niet vergelijken met eentje van de PVV.

De heer Boswijk (CDA):

Mijn motie was net iets beter, voorzitter.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dat overtuigt. De volgende spreker is de heer Hoogeveen van JA21.

De heer Hoogeveen (JA21):

Dank u, voorzitter. Wij vonden de beantwoording van de minister toch wat onbevredigend ten aanzien van de Oekraïne-financiering via de EU-lening. We hebben een beetje het gevoel dat er balletje-balletje gespeeld wordt: wel of

geen eurobonds, wel een cent of geen cent voor de Nederlanders.

Daarom de volgende moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat bij de EU-lening aan Oekraïne onduidelijkheid bestaat tussen de lidstaten en de Commissie over wie de rentekosten zal gaan dragen;

overwegende dat Nederland niet moet opdraaien voor extra rentelasten boven op bestaande afspraken;

verzoekt de regering om in EU-verband geen instemming te geven aan afspraken waarbij Nederland rentekosten van Europese leningen aan Oekraïne moet betalen;

verzoekt de regering te bepleiten dat de Commissie dit betaalt vanuit de EU-begroting,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Hoogeveen.

Zij krijgt nr. 61 (36800-V).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat tijdelijke gezamenlijke leningen steeds vaker worden gebruikt als financieringsinstrument;

overwegende dat dit op termijn kan leiden tot een de facto permanent eurobondmechanisme zonder expliciet democratisch mandaat;

verzoekt de regering zich actief te verzetten tegen iedere stap richting structurele gezamenlijke EU-schulduitgifte,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Hoogeveen en Stoffer.

Zij krijgt nr. 62 (36800-V).

De heer Hoogeveen (JA21):

Ten slotte.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Nederland momenteel slechts een zaak-gelastigde heeft in Caracas, terwijl meerdere EU-landen een ambassadeur ter plaatse hebben;

overwegende dat te midden van de ontwikkelingen in Venezuela een volwaardige diplomatieke vertegenwoordiging cruciaal is voor het behartigen van de belangen van het Koninkrijk;

verzoekt de regering om de diplomatieke post in Caracas te versterken en de inzet te verhogen richting een volledige ambassadeursvertegenwoordiging,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Hoogeveen.

Zij krijgt nr. 63 (36800-V).

De heer Hoogeveen (JA21):

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. De volgende spreker is de heer Dekker van Forum voor Democratie.

De heer Dekker (FVD):

Voorzitter, dank u wel. Ik heb één motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in BNC-fiches nu bevoegdheid, subsidia-riteit, proportionaliteit en gevolgen van beleid worden opgenomen;

constaterende dat het Nederlandse belang niet expliciet wordt gemaakt;

verzoekt de regering om in beleidsvoorstellen standaard een nationaalbelangtoets (nbt) op te nemen ter bevordering van een zorgvuldige procesgang en verhoging van het Nederlands draagvlak,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dekker en Markus-zower.

Zij krijgt nr. 64 (36800-V).

Dank u wel. Dan is nu het woord aan de heer Van Baarle van DENK.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Voorzitter.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Israël groen licht heeft gegeven voor de verdere bezetting van de Westelijke Jordaanoever, onder meer door het E1-plan dat de noordelijke en zuidelijke delen van de Westelijke Jordaanoever van elkaar scheidt;

constaterende dat het Internationaal Gerechtshof reeds in 2024 oordeelde dat Israëls bezetting van de Palestijnse gebieden illegaal is en zo spoedig mogelijk beëindigd moet worden;

verzoekt de regering om sancties te bepleiten tegen personen en entiteiten die bijdragen aan de uitvoering van de plannen voor illegale nederzettingen in de Palestijnse gebieden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Baarle.

Zij krijgt nr. 65 (36800-V).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat uit het EU-onderzoek blijkt dat Israël met het handelen in Gaza en op de Westoever de mensenrechten schendt en daarmee artikel 2 van het handelsverdrag tussen de EU en Israël niet nakomt;

verzoekt de regering zich aan te sluiten bij Europese landen die wel pleiten voor directe opschorting van het associatieverdrag,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Baarle.

Zij krijgt nr. 66 (36800-V).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de schendingen van de rechten van de Palestijnen en de schendingen van het internationaal recht gepleegd door Israël doorgaan en ook recentelijk zijn verslechterd, waaronder en niet uitputtend: illegale bezetting en annexatie van Palestijns land, het niet weerhouden van gewelddadige kolonisten om Palestijnen aan te vallen, het niet toelaten van humanitaire hulp of waarnemers, het slopen van het kantoor van een VN-organisatie en het belemmeren van hulporganisaties om hun werk te doen;

verzoekt de regering om de Israëlische ambassadeur te ontbieden vanwege de herhaaldelijke en structurele schendingen van de mensenrechten van de Palestijnen gepleegd door Israël,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Baarle.

Zij krijgt nr. 67 (36800-V).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering om zich in te spannen voor onbelemmerde toegang tot humanitaire hulp voor Arabische, Koerdische en alle andere Syrische burgers die getroffen zijn door gevechtshandelingen, alsmede voor de continuering van het staakt-het-vuren en uitvoering van de overeengekomen bestanden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:
Deze motie is voorgesteld door het lid Van Baarle.

Zij krijgt nr. 68 (36800-V).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat mensenrechtenorganisaties wijzen op mensenrechtenschendingen en het maken van burgerslachtoffers door alle kanten in het recent opgelaaide geweld in Syrië;

verzoekt de regering om zich in te spannen voor het voorkomen van straffeloosheid van plegers van mensenrechten-

schendingen jegens Koerden, Arabieren en alle andere getroffen in de recent opgelaaiide strijd in Syrië,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van Baarle.

Zij krijgt nr. 69 (36800-V).

De heer **Van Baarle** (DENK):
Tot slot.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Oeigoerse bevolking wordt geconfronteerd met ernstige mensenrechtenschendingen, waaronder grootschalige dwangarbeid;

overwegende dat maatschappelijke organisaties een cruciale rol spelen bij het documenteren van misstanden en het ondersteunen van slachtoffers van de mensenrechtenschendingen waarmee de Oeigoerse bevolking wordt geconfronteerd;

verzoekt de regering om binnen de begroting van het ministerie van Buitenlandse Zaken ruimte te vinden om organisaties te ondersteunen die zich inzetten voor de bescherming en bijstand van de Oeigoerse bevolking,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van Baarle.

Zij krijgt nr. 70 (36800-V).

De heer **Van Baarle** (DENK):
Dank u, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan is nu het woord aan de heer Stoffer van de SGP.

De heer **Stoffer** (SGP):

Voorzitter. Ik heb twee moties. De eerste luidt als volgt.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de EU en India na bijna twintig jaar een vrijhandelsakkoord hebben bereikt;

overwegende dat dit akkoord bijdraagt aan gedeelde welvaart, strategische autonomie en economische weerbaarheid;

overwegende dat de grondwettelijke godsdienstvrijheid in India onder druk staat en geweld tegen christenen zich met name concentreert in bepaalde deelstaten en regio's;

verzoekt de regering het bevorderen van godsdienstvrijheid en het tegengaan van geweld tegen christenen onverminderd prioriteit te geven, en daarbij juist ook op deelstaatniveau effectieve diplomatie te bedrijven, door principieel stelling te nemen én te benadrukken dat lokaal geweld en onvoorspelbaarheid het investeringsklimaat schaden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Stoffer, Ceder, Vermeer en Markuszower.

Zij krijgt nr. 71 (36800-V).

De heer **Stoffer** (SGP):

Dan de tweede motie.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat onderhandelingen over havens aan het Panamakanaal repercussies hebben voor het eigendom en de zeggenschap over havens elders;

overwegende dat de Rotterdamse haveninfrastructuur van strategisch geopolitiek belang is voor Nederland;

overwegende dat een uitruil van belangen tussen de VS en China ertoe kan leiden dat de Rotterdamse haven inzet wordt van concessies, zonder dat Nederland daar directe invloed op heeft;

verzoekt de regering alles in het werk te stellen om te voorkomen dat aanvullende Rotterdamse containerterminalcapaciteit in handen komt van een Chinees staatsbedrijf, en de Kamer hierover actief en onverwijld te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Stoffer, Hoogeveen en Boswijk.

Zij krijgt nr. 72 (36800-V).

De heer **Stoffer** (SGP):

Voorzitter. Tot slot dank ik de minister voor de beantwoording van de vele vragen. Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan is nu het woord aan mevrouw Teunissen van de Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Voorzitter. Ik heb twee moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het Iraanse regime zich schuldig maakt aan grootschalig en buitensporig geweld tegen vreedzame demonstranten en maatschappelijke organisaties, en dat dit gepaard gaat met ernstige mensenrechtenschendingen;

overwegende dat een sterk en onafhankelijk maatschappelijk middenveld, zowel binnen Iran als onder Iraanse diasporaorganisaties, essentieel is voor het beschermen van mensenrechten, het documenteren van misdrijven en het ondersteunen van slachtoffers en hun families;

verzoekt de regering op de kortst mogelijke termijn een extra financiële inspanning te leveren voor het versterken van het Iraanse maatschappelijk middenveld, zowel in Iran als via Iraanse diasporaorganisaties, waaronder in Nederland,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Teunissen, Dobbe en Piri.

Zij krijgt nr. 73 (36800-V).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Israëlische overheid per 1 januari 2026 de vergunningen van 37 internationale humanitaire organisaties heeft ingetrokken en opgeschort, waardoor zij hun hulpverlening in Gaza en de Westelijke Jordaanoever moeten beëindigen;

constaterende dat deze maatregel leidt tot het wegvallen van een groot deel van de medische zorg, voedselhulp, watervoorziening en onderdak;

overwegende dat onafhankelijke humanitaire hulp onder het internationaal humanitair recht beschermd is en door

het Internationaal Gerechtshof als essentieel is aangemerkt om genocide te voorkomen;

overwegende dat ook derde staten de plicht hebben om alles in het werk te stellen om onbelemmerde, neutrale en onafhankelijke humanitaire hulp mogelijk te maken;

verzoekt de regering om op nationaal niveau sancties in te stellen tegen de Israëlische regering tot de 37 organisaties hun humanitaire werkzaamheden in Gaza en de Westelijke Jordaanoever kunnen hervatten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Teunissen, Dobbe, Piri en Van Baarle.

Zij krijgt nr. 74 (36800-V).

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Voorzitter. Tot slot heb ik nog één punt over die motie over diepzeemijnbouw. Het gaat me toch ernstig aan het hart om te zien dat de Kamer zonder debat hierover toch over een motie gaat stemmen met enorme gevolgen voor de ecologie. Nederland heeft jaren op het standpunt gestaan dat het het onderzoek naar die ecologische gevolgen afwacht. Ik zou toch echt wel willen dat we als Kamer eerst dat onderzoek afwachten voordat we hier een standpuntwijziging gaan voorstellen. Dus ik hoop dat de motie wordt ingetrokken.

Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. De heer Boswijk is even weg. Hij hoort het dus later. Het woord is nu aan de heer Ceder van de Christen-Unie.

De heer **Ceder** (ChristenUnie):

Dank u wel, voorzitter. Ik heb drie moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

verzoekt de regering om met gelijkgezinde landen het voortouw te nemen in het organiseren van een conferentie van "middle powers" als de EU-lidstaten, Canada, Japan, Australië, het Verenigd Koninkrijk en andere landen ter versterking van de internationale rechtsorde en de gezamenlijke belangen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Ceder.

Zij krijgt nr. 75 (36800-V).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat Nederland net als bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk, Denemarken en Duitsland een speciaal gezant voor vrijheid van religie en levensovertuiging heeft, maar dat het demissionaire kabinet deze functie wil schrappen;

spreekt uit dat de functie van de speciaal gezant structureel bestendig dient te worden;

verzoekt de regering om de functie van speciaal gezant met voldoende structurele middelen uit te rusten, ter bevordering van de vrijheid van religie en levensovertuiging wereldwijd en ter vergroting van de diplomatieke daadkracht hierop,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Ceder, Stoffer en Boswijk.

Zij krijgt nr. 76 (36800-V).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat inmiddels vier keer met brede steun een motie is aangenomen die de regering verzoekt om erkenning van de Armeense genocide, waarvan ook andere christelijke minderheden slachtoffer werden, zoals Assyriërs, Arameeërs (de Sayfo) en Grieken, maar dat de regering deze nog steeds zonder deugdelijke motivering weigert uit te voeren;

verzoekt de regering om uiterlijk per 24 april 2026 niet meer te spreken van "de kwestie van de Armeense genocide",

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Ceder.

Zij krijgt nr. 77 (36800-V).

De heer **Ceder** (ChristenUnie):
Voorzitter. Ik heb een laatste vraag over de kwestie van West-Papoea. Ik dien er geen motie over in. Er is jaren geleden een rapport aangeboden aan het kabinet. Het kabinet heeft dat toen in ontvangst genomen via een amb-

tenaar, niet via een bewindspersoon. Dat heeft tot best wat kritiek geleid. Ik wil hier plenair nogmaals het verzoek doen aan het kabinet om gewoon, zonder daarmee een waardeoordeel te geven aan het rapport of de inhoud daarvan, recht te doen aan die gemeenschap, die het al heel lang belangrijk vindt dat een bewindspersoon het rapport in ontvangst neemt. Er lijken me na een Kamermeerderheid ook geen deugdelijke redenen om dit rapport niet in ontvangst te nemen. Ik zou de minister dus toch willen verzoeken om deze afspraak met de nabestaanden in te plannen.

Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel. Tot slot mevrouw Dobbe van de SP.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Dank u wel, voorzitter. Ik heb twee moties.

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat verschillende minderheden, zoals de druzen en de alawieten, in Syrië zijn vermoord of ontvoerd;

constaterende dat de Koerdische bevolking is aangevallen, wat heeft geleid tot een humanitaire crisis in Kobani;

verzoekt de regering om actief bij te dragen aan onafhankelijk onderzoek dat inzet op het monitoren en de bewijsvergaring van mensenrechtenschendingen in Syrië, en de Kamer over deze bijdrage te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dobbe, Piri en Teunissen.

Zij krijgt nr. 78 (36800-V).

Motie

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat onder het huidige Syrische regime verschillende misdaden tegen etnische minderheden zijn begaan;

verzoekt de regering oorlogsmisdaden in Syrië ondubbelzinnig te veroordelen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dobbe, Piri en Teunissen.

Zij krijgt nr. 79 (36800-V).

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Voorzitter. Tot slot moet het mij van het hart dat het debat dat we hier hebben en de beantwoording van het kabinet over wat er gebeurt met de Board of Peace van Trump en wat er gebeurt met de Palestijnen in Gaza en op de West-bank weer uitermate teleurstellend zijn wat ons betreft. Dat wil ik gezegd hebben. Rondom dit debat hebben we een aantal andere debatten gehad waarin we een aantal moties hebben ingediend. Ik hoop dat die worden aangenomen. Andere moties van de Kamer hierover zullen we zeker steunen. Het is duidelijk dat de Kamer aan zet is.

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Ik had de Kamer beloofd dat nu gingen schorsen voor de beantwoording van de minister en dat we tegelijkertijd de dinerpauze zouden houden. Alleen, de minister heeft maar zeven minuten nodig om zich te buigen over het oordeel over de moties en hij moet straks weg. De vraag aan de Kamer is of we het nu gewoon af kunnen ronden, zeven minuten schorsing en dan de termijn van de minister, en het dineren even uit kunnen stellen. Ik hoor ja. Dat gaan we doen. We gaan zeven minuten schorsen.

De vergadering wordt van 18.55 uur tot 19.04 uur geschorst.

De **voorzitter**:

Dames en heren, de zeven minuten zijn om. De minister gaat zijn oordeel geven over de moties en ook over de amendementen die ingediend zijn. De minister.

Minister **Van Weel**:

Dank, voorzitter. Laat ik beginnen met een enkele vraag die ik nog had opgespaard tot de tweede termijn. De eerste is of de bezuinigingen op het Mensenrechtenfonds impact hebben op Iran. Het antwoord is nee. Voor Iran is het bedrag zelfs flink gestegen binnen het Mensenrechtenfonds. Ik kom zo terug op het oordeel over de motie. Ik was nog een antwoord schuldig. Ik zou nog een keer navraag doen naar berichten over Turkse aanwezigheid in Noordoost-Syrië. We hebben de berichten waaraan werd gerefereerd ook gezien, maar we hebben geen bevestiging dat dat zo is. Dus dat is de stand van zaken zoals ik die op dit moment kan melden.

Tegen de heer Ceder wil ik zeggen dat we hebben gereageerd op de vraag hoe wij de motie naar aanleiding van het rapport-Drooglever willen uitvoeren. Naar onze mening is het rapport aangenomen en is er ook een formele kabinetsreactie geweest. De heer Drooglever is inderdaad inmiddels overleden. Ik ben gaarne bereid om de nabestaanden ambtelijk een keer te ontvangen, maar een formele aanbieding van een rapport kan echt maar één keer en die is al geweest.

Voorzitter. Dan begin ik met de moties en doe ik daarna de amendementen, als u dat schikt.

De **voorzitter**:

Ja.

Minister **Van Weel**:

De motie op stuk nr. 46 van mevrouw Van der Werf over het agressietribunaal. Die is ontijdig. We hebben als kabinet een besluit genomen om ons in ieder geval in te spannen voor fase 1 en 2. Het besluit over fase 3 zal aan een volgend kabinet zijn. Dus ontijdig.

De **voorzitter**:

Dan volgt de vraag aan mevrouw Van der Werf of zij de motie wil aanhouden.

Mevrouw **Van der Werf** (D66):

Voorzitter, ik dien haar in.

De **voorzitter**:

Dat betekent dat deze motie niet oordeel Kamer krijgt.

Minister **Van Weel**:

Nee. Dan wordt zij ontraden, omdat we daar nu geen dekking en plannen voor hebben.

De **voorzitter**:

De motie op stuk nr. 46 wordt ontraden.

Minister **Van Weel**:

Dan de motie op stuk nr. 47 van mevrouw Van der Werf.

De **voorzitter**:

O, er is nog een vraag van de heer Van der Burg.

De heer **Van der Burg** (VVD):

Ik meende u "ontraden" te hebben horen zeggen, maar volgens mij zei de minister "ontijdig".

De **voorzitter**:

Ja, maar de indiener heb ik daarop gevraagd of die 'm wilde aanhouden, en het antwoord was: nee, ik wil 'm in stemming brengen. Dat betekent dat de motie het oordeel "ontraden" krijgt.

Minister **Van Weel**:

Ja, dan moet ik de motie een oordeel geven en dat is "ontraden".

De **voorzitter**:

Dan de motie op stuk nr. 47.

Minister **Van Weel**:
De motie op stuk nr. 47 krijgt oordeel Kamer.

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 47: oordeel Kamer.

Minister **Van Weel**:
De motie op stuk nr. 48 over een Europese veiligheidsraad: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 48: oordeel Kamer.

Minister **Van Weel**:
De motie op stuk nr. 49 over gefaseerde toetreding: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 49: oordeel Kamer.

Minister **Van Weel**:
De motie op stuk nr. 50 van de heer Van der Burg over diplomatieke visa: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 50: oordeel Kamer.

Minister **Van Weel**:
De motie op stuk nr. 51 is een spreekt-uitmotie.

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 51: spreekt uit.

Minister **Van Weel**:
De motie op stuk nr. 52 van mevrouw Piri: oordeel Kamer.

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 52: oordeel Kamer.

Minister **Van Weel**:
De motie op stuk nr. 53 van mevrouw Piri: oordeel Kamer

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 53: oordeel Kamer.

Minister **Van Weel**:
Dan de motie op stuk nr. 54 van de heer De Roon over de predikers. Met de aantekening dat het altijd een case-by-caseafweging zal zijn, kan ik 'm oordeel Kamer geven.

De **voorzitter**:

De heer De Roon knikt, dus krijgt de motie op stuk nr. 54 oordeel Kamer. Er is een interruptie van de heer Van Baarle.

De heer **Van Baarle** (DENK):
Heeft de minister de tekst erboven gezien, waarbij het er weer om gaat om alleen mensen uit een bepaalde geloofsgemeenschap, namelijk de islamitische geloofsgemeenschap, te noemen? Naar die aard vind ik dat een discriminerende motie en vind ik dat een kabinet dat zich houdt aan de rechtsstaat en het gelijk behandelen van iedereen, zo'n motie nooit oordeel Kamer zou mogen geven.

Minister **Van Weel**:
De motie vraagt hier naar deze specifieke groep. Vandaar dat we 'm op die manier geapprecieerd hebben.

Mevrouw **Piri** (GroenLinks-PvdA):
Of ik lees 'm niet goed of de minister niet. Er staat niet "islamitische haatpredikers". Er staat "islamitische predikers". Dus dat zijn allerlei soorten imams die naar Nederland komen. Er staat: "verzoekt de regering om per direct inreisverboden in te stellen tegen deze personen en hen te registreren als ongewenste vreemdeling". Sinds wanneer zijn in Nederland islamitische imams niet meer welkom?

Minister **Van Weel**:
Ik pak de motie er even bij.

De **voorzitter**:
Het gaat om de motie op stuk nr. 54.

Minister **Van Weel**:
Ik kan de motie even niet vinden, dus als u hem even voorleest ...

Mevrouw **Piri** (GroenLinks-PvdA):
Ik zie dat ik 'm ook niet helemaal goed las. Mijn excuses daarvoor. Er staat: "overwegende dat dat de tijd rijp is om daadkrachtig op te treden tegen islamitische predikers die Nederlandse staatsburgers of onze democratische rechtsstaat bedreigen." Volgens mij is daar niemand tegen. Maar wij zijn toch in het algemeen tegen alle mensen van buiten Europa, of ze nou gelovig zijn of niet, of het nou imams zijn of niet, die een bedreiging vormen voor Nederlandse staatsburgers of de democratische rechtsstaat? Daar zijn we toch altijd tegen? Toch niet alleen als het een specifieke groep betreft?

Minister **Van Weel**:
Nee, maar het een sluit het ander naar mijn mening niet uit. Ik handhaaf in dit geval mijn "oordeel Kamer".

De **voorzitter**:
De motie op stuk nr. 54 blijft oordeel Kamer. Dan de motie op stuk nr. 55.

Minister **Van Weel**:

Dan de motie op stuk nr. 55 over het verdrag van Ottawa. Die ontraad ik. Wij zien geen aanleiding voor Nederland om dat verdrag nu op te zeggen. Er was natuurlijk een aanleiding waarom dit verdrag ooit tot stand is gebracht, namelijk om het aantal onschuldige slachtoffers na oorlogen te verkleinen.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 55: ontraden.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 56 geef ik oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 56: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 57 is aan de Voorzitter.

De motie op stuk nr. 58 van de heer Boswijk geef ik oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 58: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 59 van de heer Boswijk geef ik oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 59: oordeel Kamer.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Ik vind het toch een beetje een vreemde appreciatie van de motie op stuk nr. 58, over diepzeemijnbouw. Het kabinet heeft jarenlang het standpunt gehad: we wachten het onderzoek af naar de ecologische effecten van diepzeemijnbouw; de diepzee, waar nog nooit eerder enige mijnbouw heeft plaatsgevonden. En dan zegt het kabinet nu, vlak voordat er een nieuw kabinet aantreedt: we gaan dit standpunt na jaren eventjes wijzigen met deze motie. Vindt de minister dit niet een beetje een voorbeeld van over het eigen graf heen regeren?

Minister Van Weel:

Ik zie deze motie niet als een wijziging van het standpunt. Wij zetten ons er al jaren voor in om een exploitatieregeling overeen te komen die voldoet aan de Nederlandse inzet in lijn met het kabinetsstandpunt. We werken in dit verband al nauw samen met gelijkgezinde landen. Daarnaast wordt in de aanloop naar de onderhandelingen ook met de Nederlandse sector en het maatschappelijk middenveld gesproken. Ik zie de tegenstelling zoals u die verwoordt dus niet.

Mevrouw Teunissen (PvdD):

Het standpunt van het kabinet stond altijd op onderzoek. Hoe interpreteert de minister dit dan anders dan als een duidelijke ja voor diepzeemijnbouw?

Minister Van Weel:

De uitkomst van een onderzoek kan ook zijn dat je het niet doet. Het gaat ons om een verantwoorde regeling.

De voorzitter:

Ik wil de indiener van de motie graag het woord geven. De heer Boswijk.

Minister Van Weel:

Gezondheid!

De heer Boswijk (CDA):

Inderdaad gezondheid aan de niezende collega. De motie is eerder een aansporing om het te prioriteren, want we zijn er al jaren over aan het spreken en aan het soebatten wat voor regelgeving het moet zijn en hoe dat passend moet zijn. We weten dat een aantal landen het blokkeert. We vinden die regelgeving ontzettend belangrijk. We zeggen ook niet "schuif het aan de kant" of "doe het gewoon", maar "prioriteer dit", juist om te voorkomen dat andere landen zonder enige regelgeving aan de gang gaan. Daar dreigt het nu wel heen te gaan, dus het is inderdaad wat de minister zegt.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 58: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 59: oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 59: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 60, van de heer Boswijk: oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 60: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 61, van de heer Hoogeveen. Ik ben het eens met de inzet, maar ik kan die niet garanderen. Daarom moet ik 'm in deze vorm ontraden.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 61: ontraden.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 62. Dit wordt een definitiekwestie. Ja, wij zijn tegen eurobonds, maar er zijn bepaalde soorten

gezamenlijke leeninstrumenten waar wij niet mordicus tegen zijn. Denk aan het SAFE-instrument. Denk ook aan hoe nu de 90 miljard tot stand is gekomen. Dus ook die motie moet ik in deze vorm ontraden.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 62: ontraden.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 63, over de ambassadeur in Caracas, wil ik oordeel Kamer geven, met het enige voorbehoud dat we wel continu bekijken hoe de situatie zich ontwikkelt en wat het goede moment is om dat ook daadwerkelijk te doen.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 63: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 64, over de nationaalbelangtoets, is overbodig. Zoals ik zei, dient dit altijd mee te worden genomen in elke beoordeling.

De voorzitter:

Meneer Dekker, wat wilt u met deze motie? U wilt haar in stemming brengen. De motie op stuk nr. 64 is overbodig, maar die wordt gewoon in stemming gebracht.

De motie op stuk nr. 65.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 65, over sancties tegen illegale nederzettingen: met verwijzing naar het debat ontraden.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 65: ontraden.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 66, over directe opschorting: ontraden, ook met verwijzing naar het debat.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 66: ontraden.

Minister Van Weel:

Dat geldt ook voor de motie op stuk nr. 67, over het ontbinden van de ambassadeur.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 67: ontraden.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 68, over humanitaire hulp, geef ik oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 68: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 69, over straffeloosheid, geef ik ook oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 69: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 70, over steun aan de Oeigoerse bevolking: oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 70: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:

Dan de motie op stuk nr. 71, van de heer Stoffer, over het tegengaan van geweld tegen christenen in India: oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 71: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 72, over containerterminals. Als ik dat mag lezen als een oproep tot actie, zo vraag ik aan de heer Stoffer, dan kan ik die oordeel Kamer geven.

De voorzitter:

De heer Stoffer knikt. De motie op stuk nr. 72: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 73, van mevrouw Teunissen, over extra inspanningen voor het middenveld, geef ik oordeel Kamer.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 73: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 74, over nationale sancties naar aanleiding van de registratieplicht, ontraad ik met verwijzing naar het debat.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 74: ontraden.

Minister Van Weel:

De motie op stuk nr. 75, van de heer Ceder, over de middle powers, wil ik ontraden. We hebben diverse gremia waarin wij spreken met deze landen, zowel in EU-verband als in NAVO-verband.

De voorzitter:
De motie op stuk nr. 75: ontraden.

Minister Van Weel:
De motie op stuk nr. 76, over de speciaal gezant: oordeel Kamer.

De voorzitter:
De motie op stuk nr. 76: oordeel Kamer.

Minister Van Weel:
De motie op stuk nr. 77 over de kwestie van de Armeense genocide is ontijdig. Ik verwijs naar wat de minister-president tijdens het debat over de Europese Raad heeft gezegd, namelijk dat wij eerst wachten op een volledige ondertekening van het vredesakkoord en de ratificatie en dat we daarna ons oordeel zullen herzien.

De voorzitter:
Ik vraag aan de heer Ceder of hij de motie wil aanhouden. Dat is niet het geval. Dan wordt de motie op stuk nr. 77 ontraden.

Minister Van Weel:
De motie op stuk nr. 78 van mevrouw Dobbe geef ik oordeel Kamer.

De voorzitter:
De motie op stuk nr. 78 krijgt oordeel Kamer.

Minister Van Weel:
De motie op stuk nr. 79 van mevrouw Dobbe geef ik ook oordeel Kamer.

De voorzitter:
De motie op stuk nr. 79 krijgt ook oordeel Kamer. Dan de amendementen.

Minister Van Weel:
Dan de amendementen. Dat waren er vier. Ik begin met het amendement op stuk nr. 40 van de leden Stoffer en Dobbe. Dat gaat over het openhouden van de ambassade in Juba. Dat amendement moet ik ontraden. Er zijn tot aan de begrotingsbehandeling geen onomkeerbare stappen gezet. De kosten zijn 4 miljoen per jaar. Dat budget moet dan elders worden gevonden. Het is echt aan een nieuw kabinet om af te wegen waar de financiële dekking wordt gevonden. Ik heb al gezegd dat weloverwogen is afgewogen waarom deze ambassade nu juist op de lijst is gezet om te worden gesloten.

De voorzitter:
Heb ik goed gehoord dat dit over de motie op stuk nr. 40 gaat?

Minister Van Weel:

Het amendement op stuk nr. 40, ja.

De voorzitter:
Ja, het amendement op stuk nr. 40. Dat amendement is ontraden.

Mevrouw Dobbe (SP):
We vragen het kabinet niet om hier keuzes in te maken. Er zit gewoon een dekking bij. Kan de minister daarop reflecteren?

Minister Van Weel:
Ja. Ik kan zeggen dat die dekking ook niet meer bestaat. Tijdens de behandeling van de eerste supplettoire begroting is namelijk informatie gegeven over de verdeling van de gelden waar hier aan gerefereerd wordt. Die gelden zijn er dus op dit moment niet. Die reeks staat op nul.

De voorzitter:
Het amendement op stuk nr. 40 is ontraden.

Minister Van Weel:
Ook het amendement op stuk nr. 42 van de heer Van Baarle moet ik ontraden. Ik deel de zorgen over de dwangarbeid in Xinjiang. U sprak daar met mijn collega De Vries tijdens haar begrotingsbehandeling ook al over. Op mijn begroting staat het Mensenrechtenfonds. Dat kent vijf mensenrechtenprioriteiten, maar niet het tegengaan van dwangarbeid. Dat valt dus niet binnen mijn begroting en daarom moet ik het amendement ontraden. Binnen de prioriteiten die ik wel heb — dat zijn vrijheid van meningsuiting, vrijheid van religie en het steunen van maatschappelijk middenveld en mensenrechtenverdedigers — is echter wel degelijk aandacht voor de Oeigoeren en hun rechten in algemene zin.

De voorzitter:
Het amendement op stuk nr. 42 is ontraden.

Minister Van Weel:
Dan het amendement op stuk nr. 43 van de heer Van Baarle. Dat geef ik oordeel Kamer.

De voorzitter:
Het amendement op stuk nr. 43 krijgt oordeel Kamer.

Minister Van Weel:
Ook het amendement op stuk nr. 45 van het lid Dobbe geef ik oordeel Kamer.

De voorzitter:
Het amendement op stuk nr. 45 krijgt oordeel Kamer.

Dan hebben we nog twee amendementen, ten eerste het amendement op stuk nr. 17 van het lid Ceder.

Minister Van Weel:

Dat heb ik niet paraat, voorzitter.

De voorzitter:

Heeft u wel het amendement op stuk nr. 41 paraat, ook van Ceder?

Minister Van Weel:

Nee, ook niet.

De voorzitter:

De heer Ceder komt eraan.

De heer Ceder (ChristenUnie):

Volgens mij heb ik beide amendementen ook vormgegeven in moties. Eentje is aangenomen en eentje heeft oordeel Kamer. Het amendement op stuk nr. 41 gaat volgens mij over vredesprojecten.

De voorzitter:

Het amendement op stuk nr. 41 gaat over het versterken van de internationale rechtsorde.

De heer Ceder (ChristenUnie):

Ja, over vredesprojecten. Dat amendement trek ik bij dezen in. Daarover is een motie aangenomen.

De voorzitter:

Het amendement-Ceder (stuk nr. 41) is ingetrokken.

De heer Ceder (ChristenUnie):

Als de motie wordt aangenomen, zal ik ook het andere amendement intrekken, maar dat is nu nog voorwaardelijk, want als ik het amendement nu intrek en als de motie wordt verworpen, hebben we niets. Ik ga ervan uit dat het amendement ontraden is, maar ik trek het in nadat er dinsdag over de motie gestemd is.

De voorzitter:

De minister knikt. Het amendement op stuk nr. 17 is dus ontraden, maar wij gaan zien wat daar verder mee gebeurt. Dank u wel.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

Daarmee zijn we aan het einde gekomen van dit begrotingsdebat. Ik wil de minister hartelijk danken, evenals de Kamerleden en de ondersteuning. Daarmee sluit ik de vergadering